

Ponedjeljak, 24. januar 2005.

Svedok Ratko Marković

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.03 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite sedite.

SUDIJA ROBINSON: Budući da je sudija Bonomi (Bonomy) odsutan, danas zasedamo po odredbama Pravila 15bis. Gospodine Najs (Nice), možete da nastavite sa unakrsnim ispitivanjem.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala, časni Sude. Bavili smo se Ustavom Srbije iz 1990. godine. Došli smo do strane 38, to je paginacija pri dnu strane, član 86. Molim da se to stavi na grafoskop. Da objasnim svoju nameru: ja želim da pogledam nekoliko ustava, odnosno konkretno tri, u svakom dve ili tri odredbe i želim da postavljam pitanja svedoku o tim pitanjima. Dakle, član 86 kaže sledeće: "Predsednik republike se bira na neposrednim izborima, tajnim glasanjem. Mandat predsednika republike traje pet godina. Isto lice može da bude izabrano za predsednika republike najviše dva puta". Profesore Markoviću, mislim da je poslednja stvar o kojoj smo razgovarali prošle nedelje bila od koga ste dobili upustva za pisanje ovog Ustava. Mislim da ste mi odgovorili da niste dobili nikakva upusta. Recite mi da li ste razmislili o tome tokom vikenda i da li ste se setili ko je od vas zatražio da napišete Ustav?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja se ne mogu setiti nečega što ne postoji. Možete se setiti nečeg šta je bilo činjenica. Prvo, opet

ponavljam, nisam ja napisao Ustav. Ustav je delo kolektiva, koordinacione komisije, a potom Skupštine koja ga je usvojila. Prema tome, ne mogu da se setim nečega čega uopšte nije ni bilo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači da ne možete uopšte da nam budete od pomoći? Ne možete da nam kažete ko je od tela zaduženog za pisanje nacrtu Ustava zatražio da se taj Ustav uopšte napiše? Ja moram da kažem da smatram da je vaš odgovor pomalo glupav, ali ako vi stvarno kažete da ne možete da identifikujete onog ko je od vas tražio da napišete Ustav. Stvarno ne možete da se setite?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Niko od mene nije tražio da pišem Ustav, niti sam ja napisao Ustav. Jednostavno je sazrela potreba za donošenjem novog ustava, a onda je ustavom predviđeno telo Ustavna komisija, kao pomoćno radno telo Skupštine napravila predlog ustava. Možda je taj odgovor glupav, ali on odgovara istini.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovde vidimo prvi direktni izbor predsednika. Jer do godine 1990. predsednika je imenovala skupština, da li je to tačno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Do 1990. godine nije bilo predsednika uopšte, republike. Ta institucija nije postojala. Postojao je kolegijalni organ Predsedništvo republike.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro da vidimo. Recite da li su direktni izbori bili utvrđeni zato da bi se situacija u Srbiji uskladila sa reformama u drugim republikama?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Neposredni izbori predsednika republike predviđeni ovim Ustavom su sastavni deo koncepcije organizacije vlasti koja prožima ovaj Ustav i koja je u prvim članovima formulisana. To je koncepcija podele vlasti. Koncepcija podele vlasti sa parlametarним sistemom vlasti i sa takozvanom "bicefalnom egzekutivom", dvoglavom egzekutivom, dva organa izvršne vlasti: jedan stalni, to je šef države i drugi promenljivi, to je vlada.

To je sistem vlasti koji je odomaćen u zapadnoevropskim zemljama, a kao uzor ovom ustavu najviše je služio Ustav Pete Francuske Republike (Fifth French Republic) od 1958. godine u kojem se isto tako predviđa neposredan izbor šefa države.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači posle izbora na mandat od pet godina, optuženi je dve godine kasnije objavio izbore, zbog pristupa koji je usvojio Milan Panić, da li je to tačno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja to ne bih vezivao za Milana Panića, za jednu ličnost. Jednostavo je bio postignut konsenzus i tadašnji predsednik Savezne Republike gospodin Dobrica Ćosić, je isto bio tog stanovišta, da treba održati sve izbore na svim nivoima, uključujući i predsednika republike. Dakle i parlamentare i predsedničke i, čini mi se, lokalne. To je bilo 1992. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nećemo više da se bavimo detaljima. Znači, u svakom slučaju, optuženi je onda svoj drugi mandat imao do 1997. godine. I te godine, 1997. godine, vi ste učinili nešto kontraverzno zato što ste želeli odredbe člana 86 da protumačite tako da bi one mogle optuženom da dozvole da bi on mogao da služi još jedan mandat. Bez obzira na to šta ovde stoji "da jedno lice može najviše da se bira dva puta", ali vi ste rekli, budući da on nije ceo svoj mandat odradio do kraja u prvom mandatu, onda to ne može da se računa. To su bili vaši argumenti, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam prvo na pitanje, novinarsko pitanje, kako tumačim ovu odredbu Ustava, dao samo tumačenje i rekao da ovde postoji, s obzirom da sam učestvovao u pisanju Ustava, ja sam i sada toga svestan, da ovde postoji ustavna praznina. Ovde postoji imperativna odredba da mandat predsednika republike traje pet godina. Šta ako mandat traje kraće od pet godina? Da li je to onda bio mandat predsednika republike? Američki Ustav je to rešio kasnijim amandmanima tako što je rekao da ako se potroši manje od polovine mandata, onda se to ne računa u mandat. Dakle, ovde je nedostajala jedna odredba, u ovom članu 86 koja bi rekla da mandat predsednika republike koji je kraći

od punog mandata predviđenog Ustavom, računa se kao ceo mandata, kao pun mandat. E da je bilo takve odredbe, ne bi bilo prostora za tumačenje. Onda je sasvim jasna situacija. Dakle, nedostaje ta odredba koja bi predvidela da je mandat kraći od pet godina, jednak punom mandatu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Profesore Markoviću, zapravo to se sve svodi na to kako ste činili sve šta ste mogli kako biste pomogli ovom optuženom. Pogledaćemo članak o kome vi govorite, to je članak iz "Vremena", 3. maj 1997. godine. Vi to imate na BHS. I vi ste, znači, pokušali da učinite sve šta ste mogli, kako biste pomogli ovom optuženom da ostane na svom položaju, uključujući i argumente koji nisu mogli nikako da se argumentuju. Na grafoskopu vidimo šta ste vi tada rekli ...

SUDIJA ROBINSON: Profesore, gospodin Najs vam je izneo jednu tvrdnju i vi biste trebali da na nju odgovorite. On je rekao da ste vi učinili sve šta ste mogli kako biste pomogli ovom optuženom da ostane na svom položaju, uključujući i argumente koji nisu mogli da budu argumentovani. Da li je to tačno?

SVEDOK MARKOVIĆ: Nije tačno, ni jedno, ni drugo. Ja nisam učinio sve, niti može pojedinac učiniti. Kandidat mora biti izabran za predsednika republike. Ne mogu ga ja izabrati. A sasvim se ne slažem sa gospodinom Najsom da se ova teza ne može argumentovati. Gospodin Najs je pokazao veliko nerazumevanje ustavnog uređenja Srbije.

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Vi morate na takve tvrdnje uvek da odgovorite, ne smeju da stoje bez vašeg odgovora.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle u tom članku, u drugom paragrafu, kaže se da ste rekli sledeće: "Isto lice može da bude izabrano za predsednika republike najviše dva puta, ali ukoliko ta osoba nije iskoristila mandat, onda može da se protumači kao i da nije

izabrana." I nešto više pri dnu strane stoji: "Marković je konstatovao da ...", u stvari malo sam prebrzo čitao, da, "činjenice iz člana 86 Ustava Srbije mogu se tumačiti i tako da izbora nije ni bilo" i u poslednjoj rečenici kažete: "Izborna i ustavna pravda govore u prilog mom tumačenju. Činjenično pitanje je da li će predsednik republike da se osloni na takvo tumačenje i ponovo da se kandiduje na izbore." Dakle to ste vi rekli. Sećate se, jedno od mojih prethodnih pitanja upućeno vama bilo je: jeste li vi ustavni stručnjak onakvog kalibra kakvim vas je optuženi opisao. Vidimo ovde da je u to vreme doktor Pavle Nikolić izneo neke suprotne argumente vašima. Da li prihvatate da je on takođe jedan poštovan stručnjak za ustavno pravo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno. Svaki stručnjak za ustavno pravo, svaki konstitucionalista ima pravo na svoje mišljenje. U nauci ne postoji jednoglasije. U nauci ima razlike i oko iste stvari nas dvojica mislimo različito. To nije nikakva jeres. A drugo, ja nikakav intervju nisam dao novinama koje vi spominjete. Nikada ja taj intervju nisam dao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Evo, možemo da vidimo šta je gospodin Nikolić rekao. Ono šta se dogodilo je sledeće. Vi, odnosno optuženi niste insistirali na vašem argumentu, shvativši da je taj argument neodrživ. Prema tome, on više nije mogao da bude izabran za predsednika Srbije i onda je jednostavno uklonio Lilića i uredio da bude izabran na mesto predsednika Savezne Republike Jugoslavije, od strane savezne Skupštine. Time se pokazalo da uopšte nije važno na kom se položaju nalazio. On se jednostavno prebacio na položaj predsednika Savezne Republike Jugoslavije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson (Robinson).

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa ove konstatacije postavljanje u pitanju su krajnje nekorektne, jer gospodin Lilić je prestao da bude

predsednik Savezne Republike Jugoslavije kada mu je istekao, do poslednjeg dana, mandat. I čak par nedelja posle isteka njegovog mandata ja sam biran za predsednika Jugoslavije. Prema tome, uklanjanje Lilića je jedna, rekao bih, gruba neistina koja se ovde pominjene, jer niko nije uklonjen, ako mu istekne mandat, puni mandat i da se posle toga bira drugi. Tako da mora da pazi gospodin Najš ...

SUDIJA ROBINSON: Ono o čemu svedok može da da svoj komentar je jedno činjenično pitanje. To je pitanje da li ste se vi, uklonivši Lilića, jednostavno prebacili na drugi položaj. Recite nam, gospodine, da li je to strategija koju je usvojio optuženi?

SVEDOK MARKOVIĆ: Nije bilo nikakve strategije. Reč je o spontanom toku stvari. Dakle tadašnjem šefu države, federalne države, istekao ustavom predviđeni mandat. Trebalo je izabrati novog šefa države, a da li je odmah posle toga gospodin Lilić izabran, ne za predsednika, ne kao što kaže gospodin Najš, nego za potpredsednika savezne Vlade ili ne, ja se toga ne sećam. Ali nikakve strategije nije bilo. Jednostavno istek mandata neumitnošću protoka vremena.

TUŽILAC NAJŠ: Vi ste u pravu, odnosno optuženi je sasvim u pravu da je Lilić ostao na svom položaju do kraja mandata. Ti ustavi koje ste vi napisali bili su takvi da se sve moglo da dogodi ukoliko neko to želi, a želelo se da optuženi ostane na položaju predsednika Srbije, što nije moglo da se dogodi. I onda je ostao tri godine na tom položaju predsednika Savezne Republike Jugoslavije. I 2000. godine je donet još jedan predlog Ustava.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najš, u vašem pitanju nalazi se nekoliko pitanja. Mislim da prva tvrdnja na koju bi trebao da odgovori svedok, a koja kaže nešto nepovoljno za njega kao stručnjaka; dalje tvrdnja u kojoj vi kažete da je on pisao ustave i da su ustavi bili takvi da je sve moglo da se dogodi šta bi neko želelo da dogodi i da

je optuženi želeo da ostane na položaju šefa države. Da li ste vi pisali ustave na takav rastezljiv način da je moglo da se dogodi sve šta je neko želeo da se dogodi?

SVEDOK MARKOVIĆ: Naravno da nisam, a da je to tako, najbolje pokazuje vreme posle 2000. godine. Taj ustav koji po gospodinu Najsu ima takve kvalitete, zadržan je i pet godina pošto je opozicija došla na vlast. I po tom Ustavu prošle godine izabran je predsednik republike iz reda opzicije. Dakle, da je ustav takav, kako ga karakteriše gospodin Naj, taj ustav bi bio zamenjen odmah 2000. godine, pošto je opozicija došla na vlast. Dakle, gospodina Najsa demantuju činjenice i vreme.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Naj.

SVEDOK MARKOVIĆ: To ga demantuje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da treba da pogledamo tabulator 14. Situacija je, dakle, takva, čisto činjenično pitanje, da je optuženi bio predsednik Savezne Republike Jugoslavije do 2000. godine, zatim su održani izbori na kojima je izgubio. Pre tih izbora donet je amandman na ustav, u kome se kaže da se predsednik bira na tajnim, neposrednim izborima. Reci te nam na koliko mandata i koliko mandat traje?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pre toga su juna meseca doneti amandmani na savezni Ustav, na federalni Ustav koji nisu predvideli samo to da se predsednik republike bira na neposrednim izborima, nego su predvideli i neposredan izbor federalnog doma, Veća republika. Prema tome, ta promena je bila kompleksnija nego što je vi predstavljate, bilo je više amandmana. Predsednik se birao po toj odredbi na četiri godine i mogao je biti izabran, najviše, dva puta na istu funkciju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, ovako ili onako, ustavi i amand-

mani i vaš predlog iz 1997. godine stvorio je mogućnost da ukoliko optuženi to želi, ukoliko bude izabran može da ostane na položaju predsednika sve do 2008. godine, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nije tako, gospodine Najš. Vi znate da bi neko bio na funkciji, treba prethodno da bude izabran. Evo, gospodin Milošević je bio kandidat, pa nije dobio te izbore. Prema tome ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, to sam i rekao, ako bude izabran. Dobro, vratimo se onda na Ustav iz 1990. godine. Pogledajmo član 110, strana 48. Ovaj član govori o Autonomnim Pokrajinama Kosovu i Vojvodini. Kosovo je preimenovano u "Kosovo i Metohiju" i stoji ovde: "Statut je najviši pravni akt autonomne pokrajine kojim se na osnovu Ustava utvrđuju nadležnosti autonomne pokrajine. Statut autonomne pokrajine donosi njena Skupština". Proše nedelje smo videli da je Skupština bila ukinuta i da nikada nije više bila izabrana, ali čak i da je bila izabrana, ovaj Ustav je dramatično suzio vlast te Skupštine u odnosu na situaciju od pre 1989. godine, zar ne? Znači više nije bilo ustava, postojala je samo mogućnost da se donese Statut, da je Skupština bila izabrana.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pre svega, Kosovo i Metohija se zvalo "Kosovo i Metohija" sve do 1968. godine. Ono se tek od 1968. godine zove "Kosovo". Prema tome, duže se zvalo "Kosovo i Metohija" nego "Kosovo". To je jedno. Drugo, ja sam u svojim odgovorima već kazao da je autonomija, teritorijalna autonomija svedena Ustavom od 1990. godine na svoju klasičnu formu, na svoj klasičan obim, ne kao rival državi u čijem je sastavu, nego kao jedinica koja ostvaruje autonomiju, u granicama svojih specifičnosti, svojih posebnosti u okviru Republike Srbije. A član 13 Ustavnog zakona za sprovođenje ovog Ustava je rekao kako će se konsultovati Skupština Autonomne Pokrajine Kosova i Metohije. Dakle, član 13 Ustavnog zakona za sprovođenje Ustava. Tačno je to što ste rekli, pokrajina je izgubila ustavotvornu vlast. Ona više ne donosi ustav, neg donosi statut, ali osim u Sovjetskom Savezu (Soviet Union),

nekadašnjem, nije bilo autonomne jedinice u svetu koja je donosila ustav i koja je imala ustavotvornu vlast. Uostalom i ove naše autonomije su uvedene 1945. godine, pod uticajem Staljinovog (Joseph Vissarionovich Djugashvili Stalin) ustava od 1936. godine i njihov rang je institucionalizovan u Ustavu od 1946. godine, po ugledu na Staljinov ustav od 1936. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nećemo sada ovim detaljno da se bavimo. Ustav koji gledamo stupio je na snagu u septembru 1990. godine. Pogledali smo član 135 i nećemo njime više da se bavimo. Možda kasnije. Recite nam samo da ili ne: da li je tačno da su otprilike u to vreme Slovenija i Hrvatska tražile konfederaciju?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne mogu vremenski da lociram da li je to bilo baš u to vreme, ali znam da su se zalagale za konfederalno uređenje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada vratimo se na dokazni predmet označen za identifikaciju "Kosovo, pravo i politika". Identifikacioni broj je 818. Da vidimo sada kakva je bila hronologija, šta se dešavalo na Kosovu. Molim sudskog poslužitelja da stavi na grafoskop stranu 89, a ako svedok to želi da pogleda, to je strana 88 na srpskom. Da vidimo šta se na Kosovu dešava u to vreme. "Odluka za preduzimanju privremenih mera za društvenu zaštitu samoupravih prava i društvene svojine u regionalnoj radio stanici u Uroševcu (Ferizaj). Utvrđuje se da su u regionalnoj radio stanici u Uroševcu bitno poremećeni samoupravni odnosi i teže oštećeni društveni interesi ..." i tako dalje. Onda pod II stoji: "Smenjuje se sa dužnosti direktor" mislim da se zove Šabani Isa (Shabani Isa), a neko drugi je imenovan na njegovo mesto, "dužnost će da obavlja privremeni izvršni direktor sa punim radnim vremenom, a istu će preuzeti odmah po prijemu ove odluke". Zatim III: "Raspušta se Programski savet ...". Izvinjavam se zbog toga što morate da čekate. Radi se o mojoj greški, nisam gospođi Diklić (Diklich) dao dovoljno detalja. Dakle, molim da se stranica malo podigne kako bismo videli III gde stoji "Raspušta se Programski savet regionalne stanice". Prema

tome, to je bila jedna od stvari koje su se dešavale posle promena iz 1990. godine. Radio stanicu preuzele su centralne vlasti. Da li se nešto tako često dešavalo po Kosovu, preuzimanje izvora informacija?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja ne znam. Ja sam vam objasnio da ja nisam tada bio na javnoj funkciji, ali preduzimanje privremenih mera je opšta mogućnost na čitavoj teritoriji SFRJ koju utvrđuje član 130 Ustava SFRJ. Privremene mere nisu nikakve vanustavne mere. Privremene mere za zaštitu samoupravnih prava i društvene svojine su bile sastavni deo tadašnje koncepcije društvene svojine i samoupravnih prava.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li bi vas iznenadilo ako su stanovnici na Kosovu mislili da je ovo mešanje u slobodu štampe, medija, da se o tome radilo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Najs, kao pravnik trebalo bi da znate da prvo treba da poznajem činjenice. Ja ne znam činjenice. Nisam tada bio na javnoj funkciji. Ja sam tada bio ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Pogledajmo jedan drugi primer. Isti je dokument, ali pređimo na stranu 95. Molim da se ta strana stavi na grafoskop, a to je strana 94 za svedoka. Dakle, bavimo se sledećim: ovo je odluka o preduzimanju privremenih mera za društvenu zaštitu samoupravnih prava i društvene svojine u Pokrajinskom zavodu za unapređivanje vaspitanja i obrazovanja u Prištini (Prishtine). I: "Utvrđuje se da su u Pokrajinskom zavodu bitno poremećeni samoupravni odnosi, teže oštećeni društveni interesi i da se ne izvršavaju zakonom utvrđene obaveze" i tako dalje; "II: Smenjuje se sa dužnosti direktor", a onda se imenuje neko drugi na njegovo mesto. Haljim Hiseni (Halim Hiseni), veorovatno je bio kosovski Albanac?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da li vi to mene pitate?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, vas pitam.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ali ne znam šta me pitate.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pitam vas, prve svega, da li je ovo ime, dakle osoba koja se smenjuje sa dužnosti, koja je otpuštena sa posla, da li je to ime kosovskog Albanca? Pretpostavljam da uopšte znate razliku između albanskih imena i drugih imena.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Znao sam, ne bih mogao sa sigurnošću da kažem, jer kada sam bio u Rambujeu (Rambouillet), video sam da vrlo slična imena i prezimena imaju i Goranci i Romii Aškalijske, odnosno Egipćani, tako, na primer, iz reda Aškalijske bio je Ćerim Abazi (Qerim Abazi) ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako ćete stvarno da nam kažete da ne znate da se radi o albanskom imenu, idemo dalje. Dakle to je vaš odgovor, ne znate. Idemo hronološkim redom: 10. januara 1991. godine Ustavni sud savezne republike je potvrdio pravo Slovenije na samoopredeljenje i secesiju, iako nije prihvatio odluku da se secesija unilateralno proglašava. Da li je to tačno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam dok ne pogledam odluku Ustavnog suda. Morate mi dati bliže identifikacije. O kojoj odluci Ustavnog suda je reč? Možda je imam ovde kod sebe? Treba da je pogledam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nemamo dovoljno vremena. Da li se sećate ove konkretne odluke, kako biste nam pomogli i potvrdili da li je ovaj moj uopšteni rezime tačan?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne mogu da se setim, ako mi date samo datum. Ako biste mi dali bliži pokazatelj, koji je akt bio predmet ocene ustavnosti, ja bih mogao, ako bih se setio datuma. Koja odluka je doneta 10. januara 1991. godine, ja ne mogu tako da odredim koja je odluka doneta. Morate mi reći koji je akt bio predmet ocene ustavnosti, pa ću se ja onda možda setiti, iako je to bilo pre 14 godina.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. U svetlu ovih vaših odgovora i s obzirom da nemamo dovoljno vremena, idemo dalje. Već smo

obradili Karađorđevo. Sada prelazimo na maj 1991. godine. Vi, naravno, niste imali nikakvu funkciju. Vi ste bili običan član SPS. Ali ste 10 godina vršili neke funkcije. Crvene beretke su osnovane maja 1991. godine. Recite nam kako je to bilo opravdano u ustavnom smislu? Dakle jedna paravojna organizacija je osnovana maja 1991. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pitanje sadrži neistinitu tvrdnju. Nekakve Crvene beretke, maj 1991. godine. To ni ja ne mogu da znam, a ne profesor Marković. Kakve Crvene beretke? Ko? Gde? Maja 1991. godine, to je neistina.

SUDIJA ROBINSON: Pa to je na svedoku da kaže. Profesore, postavljeno vam je pitanje, prikriveno, u obliku tvrdnje. U svakom slučaju radi se o pitanju, a to je da su Crvene beretke osnovane maja 1991. godine, a onda nakon toga sledi pitanje. Recite nam koji je vaš odgovor na prvi deo pitanja?

SVEDOK MARKOVIĆ: Odgovor je "ne znam". Ja sam bio profesor univerziteta, nisam se bavio policijom.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, ubuduće dozvolite svedoku da odgovori na pitanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Vi ste bili profesor univerziteta. Nakon toga, u jednom trenutku ste bili poslanik u Skupštini Savezne Republike Jugoslavije, a onda ste bili potpredsednik Vlade. Jedna od ovlašćenja Skupštine Savezne Republike Jugoslavije je bila da odobri savezni budžet. Odgovorite samo sa da ili ne, kako bismo to shvatili, recite nam da li ste vi, kao član Skupštine, bili upoznati sa budžetom i da li ste usvajali taj budžet, odnosno da li ste odobravali sredstva za

nešto što su bile Crvene beretke, a za koje ste, naravno, čuli?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tačno je, federalna Skupština, kao i svaki parlament, usvaja budžet. Budžet je jedan vrlo detaljan akt, pun cifara. Verujte, ja dok sam bio poslanik nisam gledao u te cifre, jer svako ministarstvo i svaki savezni organ je bio stavka u budžetu. Ko bi tolike cifre gledao. Ja sam uglavno gledao ono šta je mene interesovalo, dakle obrazovanje, prosveta, kultura, taj deo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Profesore, radi se o veoma ozbiljnim stvarima. Znalo se za postojanje Crvenih beretki. Čak iako je delimično bilo finansirano od strane nekog saveznog organa, možda od Savezne uprave carina gospodina Kertesa i vi, kao član Skupštine, ste to morali da znate ili se to krilo od vas?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Uoči usvajanja budžeta, ministar finansija je uvek davao ekspozice i ja nikada nisam čuo, dok sam bio poslanik u federalnom Parlamentu, da je on pominjao izdatke za Crvene beretke.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, ako sudije zaključče da delimično jeste finansirano od strane savezne Vlade, odnosno da oni koji su nagledali finansiranje da se od njih to krilo, da li onda to treba da zaključimo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa ne možemo tako da zaključimo. Mnoge stavke, to treba uzeti budžet pa videti, konkretan budžet za te godine, videti po stavkama. Ko bi se sećao koje su stavke. Neke su stavke vrlo globalno, uopšteno izražene u budžetu, kao rashodi. Nije precizirano za šta, ali trebalo bi videti po svakoj budžetskoj stavki koje su cifre i da se tu nalaze, ovo šta vi tvrdite, Crvene beretke. Ja napamet ne mogu reći. Nemam ja takvo pamćenje da znam sve stavke budžeta pre sedam, osam godina. Ja sam prestao da budem poslanik 1996. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pomozite nam na sledeći način: vi ste, naravno, pratili događaje u zemlji u kojoj ste bili na određenoj funkciji, a takođe ste i donekle pratili i događanja na ovom suđe-

nju. E sada kada ste čuli za aktivnosti Crvenih beretki i kada ste shvatili da su oni finansirani bilo iz Srbije ili Savezne Republike Jugoslavije, da li ste bili šokirani da ste vi bili deo toga?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam otkud vam da sam bio deo toga. Kako to tumačite da sam bio deo Crvenih beretki? Da li sam imao crvenu beretku na glavi? Ne znam na šta mislite?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kao poslanik koji je usvajao budžet u vreme kada je paravojska delovala na teritorijama drugih država, kada je preko 100.000 ljudi poginulo, izgubilo živote, da li ste bili šokirani kada ste otkrili čega ste vi i vaše kolege poslanici bili deo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja ponovljam još jedanput: ja ne znam da je ikada u budžetu figurisala stavka "Crvene beretke". Trebalo bi da pokažete kao dokazni predmet da vidim. Ja ne znam Crvene beretke, ja nikad, koliko se sećam, do 1996. godine, koliko sam bio savezni poslanik, ja nisam video tu stavku u saveznom budžetu.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, profesor je bio veoma jasan vezano za ovo pitanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, a razlog zašto ja insistiram na tome jeste što smo imali dokazni predmet 390, mislim da su bili tabulatori 9 i 11 i to je odlomak iz jednog filma koji se odnosi na Jedinice za specijalne operacije. Imamo dokaze profesora Markovića, da je Frenki Simatović rekao da je nešto što se zvalo JSO, osnovano 4. maja 1991. godine. Vi ste tokom glavnog ispitivanja, mislim da je to u vezi sa tabulatorom 3 nama skrenuli pažnju na osuđivanje Ustavnog suda paravojsnih jedinica i to spominjanjem: ZNG. Mene zanima, budući da ste vi ekspert za ustavno pravo, a takođe ste bili i poslanik, a kasnije i potpredsednik Vlade, recite nam zašto nikada nije usvojen neki zakon, ustavni zakon ili zašto nikada nisu u pravnom smislu osuđeno postojanje Crvenih beretki, odnosno JSO koje su kasnije postale Crvene beretke? Da li možete da nam odgovorite?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pitanje je zaista nekorektno. Jedinica za specijalne operacije po podacima sa kojima se raspolaže, bez obzira kako se upotrebljavaju, osnovana je 1996. godine. Šta je ko izjavio, to me uopšte ne interesuje. Ne može on tako da vodi svedoka i da ga pita takve stvari, a pogotovo da je smatra paravojnom formacijom ...

TUŽILAC NAJS: Oprostite nije na optuženom da pokuša da pomogne svedoku. Dokazi su veoma jasni. Kao što se Pretresno veće seća, po rečima Simatovića, kada se obratio ovom optuženom ... Da podsetimo i Pretresno veće, a i optuženog, evo šta je Simatović rekao na tom video snimku: "Ona", verovatno govori o Jedinici za specijalne operacije, "osnovana je 4. maja 1991. godine, u vreme raspada bivše Jugoslavije, a od svog postanka stalno je radila na zaštiti nacionalne bezbednosti i to u okolnostima kada je postojanje srpskog naroda u potpunosti bilo ugroženo i to na čitavom području".

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, odnosno profesore, ja ću da vam postavim pitanje: da li ste znali za aktivnosti Crvenih beretki?

SVEDOK MARKOVIĆ: Nisam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mogu da idem dalje. Vreme pokazuje koincidenciju, 4. maj za Crvene beretke, vezano za taj dokazni predmet, a 26. jun za ZNG, tabulator 3, dokaznog predmeta Odbrane. Profesore, kada ste vi izabrani za poslanika u saveznoj Skupštini, kog meseca i koje godine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Izabran sam krajem decembra, mislim da je bio 23. ili 24. decembar 1992. godine. I bio sam na toj funkciji negde do septembra 1996. godine, kada je došao nov saziv federalnog Parlamenta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sredinom jeseni, odnosno početkom jeseni, odnosno jeseni 1991. godine pokrenuta je jedna politička inicijativa, pokrenuo ju je optuženi i to je bila Beogradska inicijativa. Da li ste vi znali za to?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne mogu da se setim sadržine. Po imenu mi je poznao, ali sadržine ne mogu da se setim. Ipak je 14 godina prošlo od onda. Ako biste mi dali bliže podatke, možda bih se i setio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Svrha je bila da se u državu inkorporira što je više moguće republika, odnosno posebno Bosna, dakle da se inkorporira sa Srbijom i Crnom Gorom u ostatak Jugoslavije. Da li se sećate toga?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Sadržine toga se uopšte ne sećam. Nisam ni na koji način učestvovao u stvaranju tog akta. Ne mogu da se setim sadržine. Prema tome, bolje je da ne govorim, jer mogu nešto neistinito da kažem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogledajmo sada naredni ustav u čije ste pisanje bili uključeni, barem tako mislim. Radi se o Ustavu RSK, Republike Srpske Krajine. Stavićemo to za vas na grafoskop. Da li se sećate kada je ovaj Ustav države gospodina Babića stupio na snagu.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nikada ga nisam video. Zato sam vam i rekao ono u vezi sa lordom Palmerstonom (Henry John Temple, Lord Palmerston). Nikada ja taj Ustav video nisam, niti znam njegovu sadržinu. Ja sam vam govorio o Statutu Srpske Autonomne Oblasti, a o Ustavu Krajine ja nemam nikakva saznanja, ali apsolutno nikakva.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li možete da nam objasnite onda šta ste vi radili za gospodina Babića, jer je on tokom svedočenja veoma jasno rekao da su nacrt načinili Borivoje Rašuo i profesor Ratko Marković.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam na šta je on mislio.

Prvo Borivoje Rašua, koliko ja znam, uopšte nije pravnik. Ne može pisati ustav neko ko nije pravnik. Ja sam rekao da smo pomogli u pisanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti akademik Jovičić i ja, ali to je bio Statut autonomne oblasti. Kako je došlo do teksta Ustava, ja to ne znam, ja nemam saznanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Pogledajmo ovaj dokument. Tačno je da je prvo napravljen u obliku statuta, a onda je kasnije proglašen kao ustav. Molim vas da pogledamo određenje delove da vidimo da li će vam to osvežiti pamćenje. Prva strana, druga strana dokumenta od 37 strana, to je engleska verzija, nalazi se na samom vrhu. Nadam se da to imate na srpskom: "Polazeći od prava srpskog naroda na samoopredeljenje i u skladu sa slobodnom voljom srpskog naroda u Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajina, kako je proglašeno na referendumu, a takođe imajući na umu odluku da se uspostavi demokratska država srpskog naroda u istorijskim i etničkim područjima, na kojima će i drugi građani moći da vrše svoja etnička prava, u državi koja se zasniva na suverenitetu koji pripada srpskom narodu i njenim građanima. Na vladavini prava, ravnopravnih prava za prosperitet svih pojedinaca u društvu, srpski narod Republike Srpske Krajine preko svojih predstavnika u Ustavotvornoj skupštini proglašava ..." Pre svega da li vam ovo osvežava pamćenje? Da li ste vi načinili nacrt ovog dela? Dakle, to se navodi u Statutu u čijem stvaranju ste vi učestvovali.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nisam. Ta statutarna odluka je bila vrlo kratka. Ona je imala možda dvadesetak članova. I bila je rađena po uzoru na statute autonomnih jedinica, a ovo je, koliko vidim, kompletan ustav. Dakle ima sve ono šta jedan ustav treba da ima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogledajmo stranu 3, dokumenta od 37 strana.

SUDIJA KVON: Da li mi imamo taj dokument?

TUŽILAC NAJS: Izvinjavam se. Da, imate taj dokument, radi se o dokaznom predmetu 351, tabulator 68. Molim sada da pogledamo član 5. "Teritorija Republike Srpske Krajine je integralna i nedeljiva. Promena granica Republike Srpske Krajine može da se učini odlukom građana na referendumu. Skupština Republike Srpske Krajine može da odluči da se druge srpske teritorije priključe Republici Srpskoj Krajini ukoliko građani tih teritorija odluče da se priključe Republici Srpskoj Krajini". Da li je to bio jedan od onih desetak članova čiji ste nacrt vi sačinili?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne mogu sada to da kažem, jer ovo je pisano o teritoriji države. Tamo je reč o autonomnoj oblasti. Za mene ovo ništa nije neobično. Ja ne znam zašto vi sa tolikom dramatikom čitate ovaj član? Jednostavno, srpski narod ne želi da bude izveden iz Jugoslavije. Ovo je reakcija na secesiju Hrvatske. Dakle, to je reakcija na secesiju i zašto bi ovo bilo išta dramatično? Jednostavno srpski narod, gde je većina, ne želi da ode u Hrvatsku, nezavisnu državu Hrvatsku i da bude nacionalna manjina u državi koju ne oseća kao svoju. Šta ima neprirodno u tom zahtevu? Za mene je ovo sasvim prirodno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ovde ne svedočite u svojstvu veštaka, ali mogu da vas pitam sledeće: vi, na osnovu, odgovora u stvari mislite da je sve to bilo legalno, ono šta su oni radili, dakle da izdvoje jednu državu koju bi trebalo da prizna Evropska unija (European Union)? Da li ste smatrali ili smatrate da je to bilo legalno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Isto je onoliko bilo legalno, onoliko kao i hrvatsko ocepljenje od federalne Jugoslavije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li da nam pomognete, ne kao veštak, već kao svedok o činjenicama, samo da nam ukažete na razliku između prava Srba u Hrvatskoj, od prava Albanaca na Kosovu gde su oni činili većinu od 85 posto? Možete li samo da nam ukažete na činjeničnu razliku, kako bismo lakše pratili?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Kako da ne. Razlika je vrlo jed-

nostavna. Srpski narod je konstitutivni narod u Republici Hrvatskoj. Albanski narod je nacionalna manjina u Republici Srbiji. Pravo na samoopredeljenje ima konstitutivni narod. Nacionalna manjina nema, jer ona već ima svoju vlastitu nacionalnu državu, to je Republika Albanija (Albania).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da to smo razumeli. To ste nam već objasnili. Međutim, vidimo da kada je reč o pravima nacionalnih manjina, da vi smatrate da se na Albance primenjuju sasvim različita pravila od pravila koje želite da primenite na Srbe.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, svedok je objasnio zašto.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. Strana 28 od 37, član 102, molim. "Oružane snage Republike Srpske Krajine su Teritorijalna odbrana Republike Srpske Krajine". Profesore Markoviću, ko je plaćao te oružane snage? Vi ste bili u Skupštini Savezne Republike Jugoslavije od kraja 1992. godine. Molim vas da nam pomognete kako bismo čuli mi, a i oni koji prate ovo suđenje, ko je plaćao te oružane snage?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja to ne znam. Ta stavka, posebna, u budžetu nije bila izražena.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nešto smo već čuli, a čućemo i još o tome, o nekim stvarima koje su se zvale 30. i 40. kadrovski centar, a koje je osnovao Vrhovni savet odbrane. Profesore Markoviću, vi znate šta je Vrhovni savet odbrane?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Znam, ali ja nisam bio njegov član da bi znao koje je odluke donosio, a znam kakav je organ bio. To je organ koji je komandovao Vojskom Jugoslavije i koji su činili, po položaju, dva republička predsednika i federalni predsednik.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste čuli za 30. i 40. kadrovski centar?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Evo, sada prvi put od vas to čujem. Nikada nisam čuo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Recite nam onda šta ste vi mislili kako su ti Srbi izvan Savezne Republike Jugoslavije uspjeli da imaju i da plaćaju svoje oružane snage? Sigurno ste znali da su oni imali oružane snage.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Najs, ako sam ja faktički svedok, ja to ne znam. Ja ne znam fakte, ja samo mogu pretpostavke, konstrukcije da dajem, ali to nije moja funkcija ovde. Ja činjenice ne znam. Ja sam tada bio, ponavljam vam, profesor fakulteta, a od 1992. godine sam bio federalni poslanik, jedan od sto i nešto.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vrat ćemo se na to. Da li vi kao čovek koji je pratio događaje, čovek koji je kasnije bio poslanik Parlamenta, da li vi znate šta se dogodilo na Konferenciji u Hagu (International Conference for the Former Yugoslavia)?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Mislite 1991. godine?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, tada je napravljen jedan plan, plan lorda Karingtona (Peter Carrington) za rešenje krize u Jugoslaviji. I, koliko se sećam, taj plan nije bio prihvaćen od svih.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste, naime, u tabulatoru 2 dokaznih predmeta koji su išli uz vaše svedočenje skrenuli našu pažnju na jedan odgovor na pitanje lorda Karingtona i ja sada pitam kakva je vaša uloga bila u vezi sa tim pismom? Da li ste vi bili stručni da komentarišete legalnosti toga? Recite nam u čemu je značaj lorda Karingtona za vas?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, lord Karington je uputio pismo Arbitražnoj komisiji (Arbitration Commission) koja je bila pomoćno radno telo konferencije. Arbitražna komisija se obratila organima u svim jugoslovenskim republikama i zatražila mišljenje. Jedan od tih organa je bio i Ustavni sud Jugoslavije. Dakle federalni organ, ona je i federalne organe pitala za mišljenje. I Ustavni sud

Jugoslavije je, odgovarajući na zahtev Arbitražne komisije, napisao oni pismo koje je usvojeno na sednici Ustavnog suda Jugoslavije i koje je poslato Arbitražnoj komisiji. Reč je o aktu Ustavnog suda Jugoslavije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako pogledamo stvari hronološkim redom i ako se zapitamo u čemu je značaj tog odgovora i ukoliko se vi, svedočeći za ovog optuženog, opredelite da su dela drugih država bila ilegalna, da li bi trebalo da se podsetimo da je prva upotreba sile bila "balvan revolucija" i da su među prvim nasilnim delima bila naoružavanja Srba u Krajini, ako je toga bilo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ali ne može "balvan revolucija" biti predmet ocene ustavnosti Ustavnog suda Jugoslavije. Predmet ocene ustavnosti Ustavnog suda su samo opšti akti kojima se povređuje, navodno, prema mišljenju predlagača ili inicijatora, savezni Ustav i savezni zakoni. A "balvan revolucija", to su materijalni akti. Materijalni akti nisu predmet ocene ustavnosti i zakonitosti Ustavnog suda Jugoslavije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako budemo imali vremena vratićemo se još na neke dokumente sa kraja 1991. godine. Recite, da li možete, po vašem sećanju, da potvrdite da je Evropska unija uputila ponudu svim državama bivše Jugoslavije, kako bi čula šta oni traže u smislu nezavisnosti? Da li se sećate da je to bilo 16. ili 17. decembra 1991. godine? To se spominje i u članku profesora Kasezea (Antonio Cassese), da li se sećate toga?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tačno, sećam se. Tako je bilo kao što kažete.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sasvim jasna posledica toga bila je ta da će Bosna da zatraži nezavisnost. Hronološki gledano, kada je postalo jasno da će Bosna da pođe putem nezavisnosti, Beogradska inicijativa koja je pretpostavljala da će Bosna ostati u sastavu Savezne Republike Jugoslavije, postala je mrtva. Da li se sećate toga?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ponavljam vam, Beogradsku ini-

cijativu je u mom pamćenju prekrio veo zaborava. Ja ne mogu da se setim sadržine Beogradske inicijative. Ime mi je poznato, ali sadržine ne mogu da se setim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, a sada jasno kažem kakav je stav Tužilaštva: posle priznanja Bosne od strane Evropske unije, tada je postalo za ovog optuženog neophodno da na jedan drugi način da pokuša da ostvari Veliku Srbiju. To je pokušao da učini takozvanom "Trećom Jugoslavijom". Početkom 1992. godine održana je konferencija u vezi sa tim. Da li se sećate toga?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam na koju konferenciju mislite? Bilo bi dobro, ako bih ja mogao da pročitam taj stav optužnice, jer bi mi onda bilo jasnije, da mogu bolje da upamtim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mene brine vreme. Vratiću se kasnije na to, ako bude moguće. Idemo sada na dokazni predmet 818, označen za identifikaciju. Da vidimo šta se dešavalo krajem 1991. godine i 1992. godine na Kosovu. Pogledaćemo još jedan ustav kako bismo stekli celokupnu sliku. Strana 69 na engleskom, pretpostavljam da je to onda 68 na srpskom. Da, tako je. Vidimo ovde Zakon o osnovnoj školi i tu stoji: "Nastavni plan i program ostvaruje se na srpskom jeziku. Za pripadnike narodnosti plan i program ostvaruju se na maternjem jeziku, ako se za upis u prvi razred prijavi najmanje 15 učenika, uz saglasnost ministra prosvete". Dakle to je Zakon o osnovnoj školi na vrhu stranice. Na sredini stranice je izvod iz Zakona o srednjoj školi: "Škola ostvaruje nastavni plan na srpskom jeziku. Škola ostvaruje nastavni plan na jeziku narodnosti, odnosno dvojezično kada se za to izjasni prilikom upisa u prvi razred najmanje 15 učenika istog razreda". Zatim pri dnu strane Zakon o višoj školi: "Više obrazovanje se stiče na srpskom jeziku. Na višoj školi nastava se može izvoditi i na jeziku narodnosti, odnosno nacionalnih manjina kao i na jednom od svetskih jezika, o čemu odluku donosi osnivač". Da li smatrate da je to bilo represivno prema kosovskim Albancima?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Zašto? Demantuje vaše

pitanje najobičniji račun. Oni imaju daleko više od 15 učenika i ispunjavaju uslove za nastavu na svom jeziku na sva tri nivoa i u osnovnoj školi i u srednjoj školi i u višoj školi. Ovo tangira manjine koje su mnogo manje po broju od kosmetskih Albanaca.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idem sada na stranu 107, za vas je to strana 106. To je doneto otprilike iste godine, u isto vreme. Zakon o Srpskoj akademiji nauka i umetnosti: "Srpska akademija nauka i umetnosti je najviša naučna i umetnička ustanova u Republici Srbiji". Pa zatim: "Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje sa radom Akademija nauka i umetnosti Kosova i Metohije". A sada okrenite, molim vas ... Da, u stvari, to je sve. Šta mislite kakav bi bio efekat takve odluke na teritoriji gde 85 posto ljudi pripada istoj etničkoj grupi i gde oni moraju da zatvore svoju akademiju? Odmah nešto niže govori se da sa radom mora da prestane i Institut za istoriju Kosova. Ima li to neke veze sa ustavnim pravom ili se tu radi o čistoj centralizaciji srpske države i opresiji nad kosovskim Albancima?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa znate, ja mislim da jedna mala zemlja kakva je Srbija, nema toliko ljudi koje bi mogla da smesti u tri akademije nauka. Tada su postojale tri akademije nauka. Uslov za izbor u akademiju nauka su izuzetno strogi. Nema, jednostavno, ličnosti toliko u Republici Srbiji koji bi mogli da popune tri akademije nauka. Mnogo veće zemlje od Srbije, Francuska (France) imaju samo jednu akademiju nauka.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Akademija nauka Kosova i Institut za istoriju Kosova su postojali. Oni su funkcionisali i sada se odjednom, bez razloga, oni ukidaju. Ja znam da ste vi u to vreme bili tek član vaše stranke. Da li možete da nam kažete zašto je to, zapravo, urađeno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa evo zašto, prešlo se jednostavno na drugi koncept autonomije. Autonomija nije kvazi država, nego je jedinica teritorijalne autonomije. Dakle, uz kvazi državu idu i te prateće institucije, kao što je i akademija nauka. Ako je

autonomija teritorijalna jedinica, onda oni koji ispunjavaju merila sa teritorije te teritorijalne jedinice, biće izabrani u Srpsku akademiju nauka i umetnosti, kao što u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti ima članova i bilo je članova, ja ne znam tačan sastav i sa teritorije Kosova i Metohije i sa teritorije Vojvodine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada vrlo kratko da pogledamo Ustav Srpske Republike Bosne i Hercegovine. Vi ste to dobili, kažem Pretresnom veću, dva puta tabulator 1 kao dokazni predmet 319 i kao dokazni predmet 132. Da li se sećate, profesore Markoviću, da ste u vašem svedočenju rekli nešto što možda nije bilo sasvim dobro prevedeno, onaj deo vašeg svedočenja kada ste rekli da vas obavezuje neka vrsta tajne u vezi sa ustavima u čijem ste pisanju učestvovali. Pogledali smo Ustav Republike Srpske Krajine za koji ste rekli da ste vi doprineli nešto na samom početku. Sada gledamo Ustav Republike Srpske. Recite na koji ustav ste mislili kada ste rekli da ne smete da govorite o vašem učestvovanju u pisanju tog ustava?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nisam rekao da ne smem, nego da ne bi bilo fer da govorim. To je bio upravo Statut Srpske Autonomne Oblasti, a inače sam ja tačno pomenuo u pisanju kojih ustava sam učestvovao. Ukupno ih je bilo četiri, ovaj bi bio peti. Ispalo je da sam ja po vama glavni ustavotvorac za Balkan, da ja pišem ustave za sve balkanske države.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi učestvovali u pripremi, pisanju, pomaganju u pisanju ovog ustava ili bilo kog eventualnog statuta koji mu je prethodio?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nisam ni na koji način, a objasnio sam vam i zašto. Bosna i Hercegovina, odnosno Republika Srpska ima dovoljno kvalifikovanih svojih profesora od koji su neki članovi akademije nauka, da mogu to uraditi bez pomoći sa strane.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možda ćemo se kasnije još vratiti na to, ako bude bilo vremena. Pogledajmo sada prvu stranu ovog ustava,

član 2. Ovde vidimo celu jednu porodicu ustava koji se tiču Srba u bivšoj Jugoslaviji. U članu 2 stoji: "Teritorija republike sastoji se od regiona srpskih nacionalnih entiteta, uključujući područja na kojima je počinjen genocid nad srpskim narodom. Granice republike uspostavljaju se i menjaju putem plebiscita uz tročetvrtinsku većinu ukupnog broja registrovanih glasača. Republika je deo savezne države Jugoslavije". Šta to znači? Koje to savezne države se Republika Srpska koja je izdvojena iz Bosne, sebe proglasila delom? **SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR:** One iste Jugoslavije u čijem je sastavu dotle bila. Jednostavno, srpski narod na područjima na kojima je činio većinu, nije hteo da bude izveden u tuđu državu, u državu koju nije doživljavao kao svoju državu, gde bi bio nacionalna manjina. To je bila borba za Jugoslaviju, a ne borba za stvaranje nekakve Velike Srbije. Jednostavno, hteo je da ostane gde je bio. Nije hteo da ode u drugu državu, jer je hteo da ostane sa svojim, jedna sasvim prirodna težnja, sa svojim narodom, sa svojom maticom je hteo da ostane u istoj državi u kojoj je dotle bio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Član 4 kaže: "Republika može da se udruži sa državnim formama drugih konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine". Da li ste tu mislili na druga područja u kojima dominiraju Srbi?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam zašto se vi meni lično obraćate kao da sam ja pisao. Trebalo bi bezlično: "Da li se ovde misli", a ne da li ja mislim. Ja mogu da tumačim ovaj član isto kao što biste ga i vi tumačili. Ja ga nisam napisao. Dakle ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. Idemo sada na član 9: "Glavni grad republike je Sarajevo". Znači vi ste bili član Skupštine od kraja 1992. godine na dalje, vi sigurno znate za opsadu Sarajeva? Da li, po vašem mišljenju kao poslanika i potpredsednika Vlade, da li želja da Sarajevo bude glavni grad može da objasni rezlog za opsadu Sarajeva?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Najpre, oba svojstva koja mi pripisujete 16. marta 1992. godine nisam imao. Nisam bio niti fed-

eralni poslanik, niti potpredsednik Vlade. Bio sam, još jednom ponavljam, profesor univerziteta. Je li vas interesuje moje mišljenje profesora univerziteta, iako sam ovde faktički svedok? Ako vas to interesuje, reći ću vam, ali to nije svedočenje o činjenicama, nego je davanje mog sopstvenog mišljenja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja želim znanje pripadnika Skupštine u 1992. godini?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam postao federalni poslanik krajem 1992. godine. Mislim da nam je mandat verifikovan februara meseca 1993. godine. Vi znate da se poslanik postaje tek verifikacijom mandata u Parlamentu. Ja vam mogu samo reći mišljenje jednog običnog građanina.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na kraju strana 17 ovog Ustava. Na primer, član 110: "Srpska Republika Bosna i Hercegovina ima svoju vojsku koja se sastoji od redovne i rezervne vojske". Tokom celog svog životnog veka, u vreme dok ste bili član Skupštine, da li vam je bilo poznato na koji način je finansirana Vojska Republike Srpske?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nije mi uopšte bilo poznato.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vratićemo se na to. Sada da pogledamo, molim vas ... Da, dobro. Znači sledeći ustav u čijem pisanju ste vi učestvovali je bio Ustav Savezne Republike Jugoslavije iz 1992. godine. Mislim da je taj Ustav napisan u aprilu 1992. godine. Pogledajte, molim vas, ovaj dokument. Na žalost nisam obavestio gospođu Diklić šta će sve da mi bude potrebno. Dok čekamo, časni Sude, ne znam da li imate možda vremena tokom pauze, ali to je dokument koji bi možda bilo dobro da pročitate tokom pauze. Da li je tačno da je Evropa (Europe) priznala Sloveniju i Hrvatsku u januaru 1992. godine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tačno, tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je tačno da je posle toga održan sastanak 5. februara 1992. godine u Podgorici, čiji je cilj bio da se raz-

motri ustav koji će biti donet kasnije 1992. godine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To, verujte, ne znam, jer ja nisam bio učesnik tog sastanak. Ja nisam bio u sastavu delegacije Vlade Republike Srbije. To pouzdano znam. Znam i razloge zašto nisam bio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako je došlo do toga da vi učestvujete u pisanju teksta Ustava iz 1992. godine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa opet po osnovu stručnosti. Bio sam član tog užeg tela koje je priprenilo predlog Ustava, a telo je bilo sastavljeno na paritetnoj osnovi: polovinu su činili predstavnici Republike Srbije, a polovinu predstavnici Republike Crne Gore.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ko vam je davao uputstva?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Uputstva mi opet nije davao niko. Ako ima neko da daje uputstva, onda bi taj trebalo da piše ustav. Zašto? Valjda imaju autonomiju stručni ljudi koji to rade, a činjenice determinišu sadržinu ustava. Fakti determinišu sadržinu ustava.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, vreme je za pauzu.

TUŽILAC NAJS: Dobro, izgleda da sam izgubio dokument koji mi treba. Neću moći da zatražim od vas da ga pročitate za vreme pauze.

SUDIJA ROBINSON: Idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Molim da se obeleže dokazni predmeti koji su predloženi ranije. Radilo se o tekstu iz "Vremena", a takođe i o amadmanu.

SUDIJA ROBINSON: Molim broj.

SUDIJA KVON: Izvolite, gospođice Higin (Higgins).

ADVOKAT HIGINS: Pre nego što se ovo uvrsti u dokazni spis htela bih da iznesem nekoliko prigovora koje ću ukratko sada da predočim. Pre svega, tokom svedočenja sam svedok je rekao da nikada nije dao taj intervju. On nije prihvatio da je dao intervju. Drugo, osim toga, po mom mišljenju ovo ništa ne doprinosi njegovom svedočenju koje je izneo do tada, a kada se analizira tekst, izgleda da se uopšte ne radi o originalnom intervjuu, nego o delu koji je preuzet iz "Politike Ekspres", a pre toga od TANJUG-a. Ono šta mene brine, časni Sude, pre svega kako sam već rekla, to ničemu ne doprinosi, a, osim toga, tu se radi o jednom novinarskom komentaru. Takođe, u BHS verziji se spominju neka druga imena, taj deo nije u potpunosti preveden na engleski jezik. Koliko ja mogu da utvrdim, samo pet paragrafa originalnog teksta su prevedeni za ove svrhe. Takođe, postoji i bojazan da su tu uvršteni i neki komentari, komentari neke druge osobe, odnosno profesora Nikolića koji nije bio svedok u ovom Predmetu. Ukratko, to su moji primedbe u vezi sa prihvatljivošću ovog dokaza.

SUDIJA ROBINSON: Da li možemo da idemo redom?

ADVOKAT HIGINS: Pa radi se o tome da poslednji paragraf koji se tiče profesora Nikolića, to može da se odvoji. Međutim, što se tiče originala ovog intervju a i vezano za ono šta je svedok rekao da nikada nije dao ovakav jedan intervju, moji prigovori ostaju. Ukoliko vi želite da se ipak dokumenti uvrste u dokazni spis, onda bih zamolila da se izbrišu komentari profesora Nikolića.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Svedok je prihvatio ta mišljenja, tu navedena, kao

svoja. On nije rekao da se razlikuju od njegovog mišljenja. Što se tiče komentara profesora Nikolića na način na koji je ovaj svedok nastupio kao jedan neprikosnoveni veštak, mi vidimo da se ovde iznosi suprotno mišljenja o važnim stvarima. Ukoliko budem imao vremena ja ću detaljnije njima da se bavim. S obzirom na tvrdnju da je ovaj svedok činio sve šta je bilo potrebno da bi pomogao optuženom, važno je da vidimo da je njegovo mišljenje o ovome suprotno jednom akademskom stručnom mišljenju. Po našem mišljenju, tekst je prihvatljiv i to prihvatljivi su svi delovi tog teksta i to po uobičajenim osnovama.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: S obzirom da je profesor prihvatio da su stavovi izneti u tekstu slični njegovim stavovima, mi ćemo da prihvatimo ovaj dokument.

sekretar: Dokument će da bude obeležen brojem 823.

TUŽILAC NAJS: Drugi dokument ne mora da bude uvršten u dokazni spis, s obzirom da je svedok dao dovoljno odgovora. Što se tiče dokumenta za koji sam vas zamolio da ga pogledate tokom pauze, radi se o mojoj greški. Gospođa Diklić ga je bila pripremila, ali ja sam joj dao pogrešne reference. Evo, ja ću sada da podelim ovaj dokument i Pretresnom veću, svedoku, optuženom i gospođi Higin. Radi se o tekstu koji je napisao ovaj optuženi. Dosta toga će morati da se prikaže na grafoskopu. Zamoliću poslužitelja da ostane kod grafoskopa.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Verovatno je prevodilac napravio lapsus, jer na srpskom prevodu se kaže "radi se o tekstu koji je napisao ovaj optuženi", a vidim u transkriptu ...

prevodioci: Prevodioci se izvinjavaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A vidim u transkriptu da je tekst napisao ovaj svjedok. Da bi se otklonila ova zabuna, ja intervenišem.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam, gospodine Miloševiću.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Professore Markoviću, ako pogledamo vrh stranice, Pretresno veće će to da vidi u prevodu, vidimo tu da stoji "Pravni život" 3-4/92. Da li to znači da je ovaj tekst napisan negde marta ili aprila 1992. godine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa tako bi trebalo da znači. Časopis je uredno izlazio. On je obično sa zakašnjenjem izlazio, pa onda ga antidatiraju, brojeve svoje, antidatiraju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Ustav iz 1992. godine Savezne Republike Jugoslavije je usvojen 27. aprila, što znači da ste vi radili na pisanju ovog teksta u vreme ili neposredno pre nacрта Ustava. Da li je to tačno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa na tom tekstu je rađeno još od februara meseca, čini mi se. On je usvojen u Parlamentu 27. aprila 1992. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U stvari, trebalo je samo pet dana da se načini nacrt Ustava, bar smo tako čuli. Da li je to tačno? Ja ću kasnije da vam iznesem tu tezu.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, znate, ako pogledate minuli rad, ne možete vi pisati ustav, a da ste pritom ignorant. Ako pogledate minuli rad, onda je trebalo najmanje 15 godina akumuliranja znanja da bi se mogao napisati, eventualno za pet dana, kako vi kažete.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Oprostite. Šta je zapravo napisano u toku tih pet dana? Pomozite nam.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Napisan je predlog Ustava

Savezne Republike Jugoslavije, odnosno onih republika koju odlučile da ostanu u dotadašnjoj državi Jugoslaviji i da produže njen kontinuitet.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, ovaj tekst možda zaslužuje detaljno čitanje. Ovde imamo nerevidiran prevod, radi se o zvaničnom prevodu, ali nije revidiran. Neki delovi su pomalo čudni, ali uglavnom može da se prati. Nisam imao dovoljno vremena da se time pozabavim. Paragraf 1, stoji nekoliko redova dalje, kaže: "Još od ustavnih amandmana 1968. godine", preskočiću nekoliko redova, "Srbija vodi borbu da na svojoj republičkoj teritoriji bude država, onoliko koliko su druge republike, članovi jugoslovenske federacije, na svojoj. Ta borba je uspešno okončana tek 1990. godine donošenjem Ustava Republike Srbije". Sledeća rečenica u istom paragrafu: "Objedinjavanje Srbije, uspostavljenje jedinstvene državne vlasti na celoj njenoj teritoriji je najveći rezultat ovog njenog Ustava". Profesore, da li je to i dalje nešto u šta vi verujete? Odgovorite samo sa da ili ne.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Radi se o jednostavnom slučaju centralizacije Srbije i to pomoću Ustava iz 1990. godine. Dakle, centralizacija i ujedinjenje Srbije i jedinstvena Vlada. To je to o čemu se tu radilo, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Ja se ne slažem sa vama. Postala je decentralizacija po dve linije: po liniji teritorijalne autonomije i po liniji lokalne samouprave.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA ROBINSON: Ja ću da zamolim profesora da objasni ovo, budući da se pominje period od amandmana na Ustav SFRJ iz 1968. godine. "Još od ustavnih amandmana od 1968. godine na Ustav

SFRJ iz 1963. godine, Srbija vodi borbu da na svojoj republičkoj teritoriji bude država, onoliko koliko su druge republike, članovi jugoslovenske federacije, na svojoj.” Mene zanima da čujem komentar šta to znači da “bude onoliko država koliko su i druge republike”? Kako tu stoje druge članice jugoslovenske federacije? Pre svega, zanima me šta to znači “onoliko koliko su druge republike bile države na svojoj teritoriji” i kako to može da se uporedi sa situacijom u drugim republikama?

SVEDOK MARKOVIĆ: To je značilo da Republika Srbija treba da vrši sve prerogative državne vlasti na celoj svojoj teritoriji kao i druge republike, drugih pet republika, a autonomne jedinice samo da ostvaruju svoju autonomiju u okviru Republike Srbije, jer status autonomnih pokrajina, počev od 1968. godine, potisnuo je Srbiju na prostor, kao državu, na prostor između autonomnih pokrajina. Autonomne pokrajine su bile donosioci sopstvenog ustava, sopstvenog zakona, imale su svoju vladu, svoje organe uprave, svoje Vrhovni sud, svoj Ustavni sud. Prema tome, Republika Srbija nije bila država na teritoriji autonomnih pokrajina. Dakle, nije bila jedinstvena država na svojoj teritoriji. Nije vršila prerogative državne vlasti kao ostalih pet republika.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam. Dakle, u suštini to je značilo da uključi u teritoriju Srbije autonomne pokrajine?

SVEDOK MARKOVIĆ: To je značilo da autonomne pokrajine treba da budu lišene državnih funkcija koje su one postepeno dobijale počev od 1968. godine. Na primer, 1968. godine, kada je počeo taj status pokrajine, kvazi republike da se grade, pokrajina je dobila pravo na ustavni zakon, dotle nikada nije imala to pravo. Dotle je imala pravo na statut kao svoj najviši akt. Dobila je pravo da donosi zakone, dotle nikada nije imala pravo, do 1968. godine, da donosi zakone. Dobila je Vrhovi sud, nije imala dotle pravo na Vrhovni sud. Skupština i Izvršno veće autonomne pokrajine dobilo je pravo da pokreće postupak pred Ustavnim sudom Jugoslavije, što dotle nije imala.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam. Drugi deo pitanja, kako to da je Srbija bila u neravnopravnom položaju u tom smislu u odnosu na druge republike?

SVEDOK MARKOVIĆ: Pa, prvo je bila u neravnopravnom položaju, da ponovim, zato što je mogla funkcije države da ostvaruje samo van teritorije pokrajine.

SUDIJA ROBINSON: Ne, ne. Možete li da nam date neki primer. Da li možete da ilustrujete nejednakost, tako što ćete, na primer, da nam kažete kakva je bila situacija u odnosu na Hrvatsku ili Sloveniju ili bilo koju drugu republiku?

SVEDOK MARKOVIĆ: Druge republike su imale sve prerogative državne vlasti na celoj svojoj teritoriji. Dakle, zakoni su važili na celoj teritoriji republike. Ustav je važio na celoj teritoriji republike, republički ustav. Republika je, kao celina, bila predstavljena u federalnoj državi, a u federalnoj državi Srbija je bila predstavljena ona sama, prostor između pokrajina i dve pokrajine posebno. Dakle, one nisu bile ...

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam. Gospodine Najs, izvolite.

SUDIJA KVON: Upravo sam dobio jednu poruku, mislim da je stigala iz prevodilačke kabine. Proverili su srpsku verziju i engleski prevod i u engleskom tekstu stoji "onoliko puno država", što, u stvari, nije, treba da se prevede "onoliko država", u jednini. Zahvaljujemo se prevodilačkoj kabini.

SUDIJA ROBINSON: To sada objašnjava poteškoće. Hvala. Gospodine Najs, možete da nastavite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Profesore Markoviću, uopšteno u vezi sa ovim tekstom, hteo bih da vam kažem da ovaj tekst otvara karte i

način razmišljanja političkog rukovodstva Srbije u tom kritičkom trenutku 1992. godine, da čak niko od vas nije zatražio da napišete ustav, vi ste bez obzira na to znali koja su razmišljanja rukovodstva i kako će to sve da se provede u delo. Dakle, imajuću to na umu, to je moja uopštena tvrdanja, pogledajmo prvu fusnotu sa dve zvezdice, tu stoji: "Objavljivanje teksta autora koji je neposredno učestvovao u radu na projektu Ustava zajedničke države Srbije i Crne Gore, između ostalog ima prevashodni cilj da podstakne naše umne ustavnopravne mislioce i druge stručnjake, da objave svoje poglede o državno-pravnom položaju Srbije i njenom opredeljenju za stvaranje zajedničke države, sa perspektivom etapnog ujedinjenja srpskih zemalja i srpskog naroda", a da to učine na stranicama ovog časopisa. Ovo je jasno izražavanje jednog plana da se stvori Velika Srbija kojoj će se priključiti druga srpska područja. Da li sam u pravu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Niste u pravu, dvostruko niste u pravu. Prvo, ovo nisam ja napisao. Ovo je napisala redakcija naučnog i stručnog časopisa. To je napomena redakcije, a ne moja autorski tekst. Drugo niste u pravu, zbog toga što nikakav napor za stvaranje Velike Srbije nije pravljn, nego napor da se ostane u Jugoslaviji, da se ne ode iz Jugoslavije. Srpski narod nije hteo da pozajmljuje svoju etničku supstancu drugom i da pravi svoju nacionalnu državu od srpskog naroda. Zašto bi se hrvatska nacionalna država pravila od srpskog naroda? Zašto bi se Bosna pravila od srpskog naroda? On želi da ostane tamo gde je bio. On neće da ode. On hoće da ostane u državi u kojoj je bio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Videćemo šta kasnije kažete u tekstu. Engleska strana 2, u vašem tekstu, profesore, to je strana 374, prvi paragraf, tu stoji: "S obzirom da su federaciju, uspostavljanu najpre amandmanima od 1971. godine i potom dopunjene" i tako dalje "koje su u vreme donošenja Ustava Srbije već otvoreno pre-rasle u separatističke. Srbija je u svoj Ustav morala da ugradi mehanizme obezbeđivanja za slučaj već vidljivih oblika ignorisanja saveznog pravnog poretka i drugih oblika kršenja saveznog Ustava

na štetu Republike Srbije. Proglašavajući,” zatim se spominje član 135, “da je u sastavu SFRJ, Republika Srbija je u svom Ustavu propisala da će se prava i dužnosti koje ona ima po svom Ustavu”, a onda ću da čitam dalje pri kraju paragrafa ...

prevodioci: Prevodioci ne mogu da nađu o kom delu se radi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, “da ne bi došla u situaciju da zbog separatizma i otkazivanja učešća pojedinih republika u radu saveznih organa, da određene vitalne, državne funkcije ne budu vršene, Republika Srbija je te funkcije predvidela kao svoje u svom Ustavu, s tim da je njihovo vršenje odloženo dokle god postoji SFRJ i savezni Ustav. Pravno posmatrano, ovakva odredba je izlišna, čak i nekorektna u odnosu na federaciju i njen Ustav, ali ona je izraz konkretne političke situacije i realnih odnosa u federaciji na čiji ishod Srbija nije mogla da utiče.” Dve stvari, pre svega, zar vi ne kažete tu da je Ustav Srbije iz 1990. godine u suprotnosti sa zakonom i da je to bilo zbog već prisutnog separatizma i ignorisanja?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam na koji zakon mislite? Kažete da je Ustav Srbije bio u suprotnosti sa zakonom. Sa kojim zakonom?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, sa Ustavom iz 1974. godine, sa saveznim Ustavom, dakle koji je bio glavni zakon koji je morao da se poštuje i na osnovu koga su se dozvoljavale konstitutivne promene.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nije potrebno da kaže ustav federalne jedinice da će se prava i dužnosti ostvarivati u njoj, u federalnoj državi, ali s obzirom na izražene tendencije secesije, Ustav je to ponovio. Dakle, on je rekao da će se sve funkcije, prava i dužnosti koje je predvideo on za Republiku Srbiju, a koje je inače federalni Ustav predvideo za federaciju, ostvarivati u federaciji, u federalnoj državi. S obzirom na opasnosti secesije, on je ta prava i dužnosti ponovio kao prava i dužnosti Republike Srbije, ali je njihovo vršenje odložio dok važi Ustav od 1974. godine, odnosno kasnije njegov suksesor Ustav od 1992. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja neću da se detaljno bavim odgovorom. Dakle, ako pogledamo drugo pitanje, opravdanje za to je Ustav Srbije iz septembra 1990. godine. Recite nam do kog separatizma je tada došlo, osim što je bilo one “balvan revolucije” u leto i naoružavanje Srba u Krajini? Dakle, na koji separatizam se vi oslanjate u ovom tekstu? Ili se ipak radi o *post facto* opravdavanju, kako bih vam ja to inače sugerisao?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ovde je rečeno da sugestivna pitanja, da nisu dozvoljena. Zašto mi onda sugeršite odgovor? Reč je o amandmanima na Ustav Republike Slovenije 1989. godine i ovde smo te amandmane prorađivali. U jednoj od odredaba tih amandmana je rečeno da će pravo na samoopredeljenje, uključujući i pravo na otepljenje, Republika Slovenija urediti u svom Ustavu. To je bilo 1989. godine i to je bila prva odluka Ustavnog suda koju smo ovde razmatrali, a Ustav Republike Srbije je od 28. septembra 1990. godine. Koliko ja vidim, reakcija Ustava Srbije je *a posteriori*, pošto se već jasno manifestovala težnja za realizovanjem prava na samoopredeljenje, kao prava na otepljenje.

SUDIJA ROBINSON: Profesore, što se tiče zabrane postavljanja sugestivnih pitanja, to se odnosi samo na glavno ispitivanje, a ne i na unakrsno ispitivanje. Dakle, to se ne primenjuje tokom unakrsnog ispitivanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zahvaljujem se, časnom Sudu. Pogledajmo sada stranu 3 engleskog prevoda, to je, profesore, u vašem tekstu paragraf koji se nalazi na strani 375, pod brojem II. “Od samog svog vaskrsnuća 1804. godine, novovekovna srpska država je kao svoje najvažnije pitanje nametnulo potrebu da reši kako da okupi, pod petovekovnom tuđinskom vlašću rasejavan srpski narod, u jednu državu. Drugim rečima, kako da srpska država bude zaštitnica svih Srba. Tokom XIX veka kada je obnovljena srednjevekovna srpska država, taj problem pokušali su da reše programi za ujedinjenje rasejanih Srba mnogih umnih pojedinaca u srpskom

narodu.” Tu pretpostavljam da se misli na “Načertanije”. E sada, prva rečenica, da li je to jasna naznaka onoga šta je 1992. godine bio plan srpskog rukovodstva, a to je da se sav srpski narod okupi u jednu državu? Da li sam u pravu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa niste u pravu, jer srpski narod je već postojao u jednoj državi. Ta država se zvala Jugoslavija. I borba srpskog naroda, to je, u stvari, pogrešna teza, nije borba za stvaranje Velike Srbije, nego za očuvanje Jugoslavije. Srbija je bila najveća dok je bilo Jugoslavije. Tada su svi Srbi živeli u jednoj državi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Profesore, ali 1992. godine to je sve istorija. To je sve postalo istorija. Desile su se secesije, došlo je do priznavanja od strane međunarodne zajednice i onda se pojavio problem šta će biti sa Srbima, sa njihovim proklamovanim, ali ne priznatim državama u Hrvatskoj i u Bosni. I ono šta vam ja kažem, dajem vam zadnju priliku da razmislite o tome. Pišući ovaj tekst 1992. godine, dakle to je najjasniji odraz namere optuženog i ostalih delova političkog rukovodstva da se formira nova država za Srbe, a na taj način što će da izdvoji, a zatim pripoji Srbiji delovi Hrvatske i Bosne. Da li je to tačno ili ne?

SUDIJA ROBINSON: Profesore, ovo je veoma važno pitanje, budući da je to teza Tužilaštva. To je suština njihove teze.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Prvo ovo je autorski tekst, a ne tekst gospodina Miloševića. Ovo sam ja pisao. Dakle i stoji da je ceo tekst štampan u naučnom časopisu koji se zove “Pravni život” i stoji u zvezdici ispod mog imena koju ja funkciju imam. Prema tome, ja sam ovo pisao u svojstvu stručnog i naučnog radnika, a ne političkog čoveka, jer nisam bio ni na kakvoj političkoj funkciji u to vreme. Drugo, nikakvo stvaranje, nikakvo stvaranje nove države, kako vi kažete, nego prosto očuvanje stare države SFRJ, federalne Jugoslavije. Cela stvar je u sledećem, nije bio napor rukovodstva Srbije za stvaranjem Velike Srbije, nego za očuvanjem Jugoslavije.

Srbi iz secesionističkih republika nisu hteli da odu u drugu državu koju nisu doživljavali kao svoju. Ja vam o tome govorim. Želeli su da ostanu u državi u kojoj su do ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Profesore, dozvolite mi da pokušam da vas vratim na pitanje. Secesija, međunarodno priznanje to se već sve desilo. Dakle ovo šta ste vi tu napisali samo je i jedino moglo da se postigne time što bi se delovi teritorije Hrvatske i Bosne, nad kojima su vlast imali Srbi, kada bi to postalo deo Srbije. Da li sam u pravu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ali, gospodine Najs, ja govorim o XIX veku, ne o XX veku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Pogledajo sledeći paragraf, strana 375 vašeg teksta, jer ono šta vam ja sugerišem jeste da u ovom paragrafu i u narednom paragrafu ste u potpunosti otkrili realnost onoga čime se bavimo. Tu stoji sledeće: "To pitanje je kranje nacionalan zadatak koji do danas nije rešen. Srpski narod je samo u ovom veku treći put stavljan u položaj da rešava svoje nacionalno pitanje, kako da organizuje svoju državu. Kao i u prethodne dve situacije, u ovom veku i sada su pred srpskim narodom dva moguća izbora. Prvi polazi od činjenice izmešanosti naroda na južnoslovenskom prostoru. Na tom prostoru postoje kompaktne teritorije nastanjene većinskim stanovništvom, ali postoje i enklave koje predstavljaju manje teritorije, a nastanjene stanovništvom koje pripada jednom narodu i okruženo sa svih strana stanovništvom koje pripada drugom ili drugim narodima. Isto tako postoje teritorije na kojoj ni jedan narod nema većinu stanovništva. Polazeći od takve realnosti koja je to ponajviše za srpski narod, smatra se da je s njom najviše u skladu zajednička država svih jugoslovenskih naroda, organizovana kao složena država, konkretno kao federalna država." Zaustavimo se tu na trenutak. Na osnovu pitanja koje sam vam postavio pre pauze, a posebno vezano za lanac između Beogradske inicijative pa do "Treće Jugoslavije", pa ona Evropske unije, pa proglašenja nezavisnosti jugoslovenskih država, ovo više nije bilo

moгуće budući da je Hrvatska otišla, Slovenija otišla, Bosna je otišla. To šta ste vi naveli u ovom paragrafu do tačke gde samo prestao da čitam, to je bilo nemoguće. S time se slažete?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ovo je jedna konstatacija da je federacija jugoslovenskih naroda najoptimalniji oblik rešavanja i srpskog nacionalnog pitanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da. Mi shvatamo da je to bilo srpsko stanovište. Međutim, evo nas ovde, zima 1991. godine na 1992. godinu, proleće 1992. godine, kada ste bili suočeni sa drugačijom realnošću. Vi kažete: "Konfederacija nije bila odgovarajući oblik, jer ona produbljuje umesto da ostranjuje etničke antagonizme. To se najbolje videlo i u slučaju jugoslovenske federacije po Ustavu iz 1974. godine, a koja je poslednju deceniju i koju godinu više faktički funkcionisala kao konfederacija. Rezultati takvih funkcionisanja danas su svakom vidljivi". Iz toga proizilaze dve stvari: prvo, ja iznosim tvrdnju da reći svim onim državama koje sasvim srećno postoje kao konfederacije, da je konfederacija apsurdna i neutemeljena, to nije ništa drugo nego vaš način da opravdate odbijanje Srbije na ponudu konfederacije koju su iznele druge države u Jugoslaviji, pogotovo na Haškoj konferenciji. Da li sam u pravu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Niste u pravu. Konfederacija je jedan istorijski prevaziđen oblik povezivanja država. Sve konfederacije, uključujući Švajcarsku (Switzerland) i Ameriku (United States of America) prerasle su u federacije, a nije se desilo obrnuto, da federacija bude transformisana u konfederaciju. Istorija takav naopak proces ne poznaje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Postoje, naravno, alternativni argumenti, ali za to nemamo vremena. Pogledajmo zato sledeću rečenicu, jer tu stoji istina. Dakle, ako je prva mogućnost nešto šta više ne stoji na raspolaganju, a vi ste protiv konfederacije, onda dolazimo do sledećeg: "Drugi izbor je nezavisna i suverena država Srbija, a koja bi obuhvatila sve srpske zemlje koje su u geografskom kontinuetetu, dakle teritorijalno povezane. Ići preko toga i tražiti da ta država

obuhvati i zemlje u kojima srpski narod predstavlja većinsko stanovništvo, koje od matične države Srbije deli teritorija na kojoj drugi narod predstavlja većinu, moguće je eventualno samo putem rata, uz rizik konfrontacije sa organizovanom međunarodnom zajednicom i izlaganja njenim drakonskim sankcijama.” Moramo ponovo da pogledao šta tu piše. Možda naš prevod treba da se revidira, ali, ipak: vi nama kažete da ste vi bili tek neka vrsta tehničkog crtača koji je učestvovao u pisanju teksta ustava, a ovde vidimo da kažete da drugi izbor podrazumeva i teritorije na kojima je drugi narod u većini, a to mogu da budu samo Muslimani i Hrvati i kažete da je to moguće samo putem rata. Vi ovde tačno opisujete upravo ono šta je uradio ovaj optuženi kada je pokušao da ostvari srpsku državu u geografskom kontinuitetu. Da li je to tačno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nije tačno, razume se.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim vas da nam objasnite.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Vi stalno ispuštate iz vida da ja ovo pišem u svojstvu naučnog radnika koji nema ni jednu javnu funkciju. Tu objašnjavam koje bi dve varijante rešenja srpskog nacionalnog pitanja, koje su dve varijante moguće i kao najoptimalniju određujem federalnu državu. Za ovu drugu varijantu kažem da je neostvariva, jer je moguća samo uz rizik konfrontacije sa organizovanom međunarodnom zajednicom i izlaganja njenim drakonskim sankcijama. Prema tome, ova druga varijanta je neostvariva. Nikakav to program nije, to je jednostavno moj stav kao naučnog radnika koji ja iznosim *ex cathedra*.

SUDIJA ROBINSON: Profesore, primetio sam da na prvoj strani stoji da ste vi autor ovog teksta i tu stoji da ste vi sudija Ustavnog suda Jugoslavije. Da li je činjenica da ste vi bili sudija Ustavnog suda bila faktor koji je uticao na pisanje ovog članka?

SVEDOK MARKOVIĆ: Ne. Znete, u našem časopisima su moguće greške. Evo, ovo je jedna od evidentnih grešaka. Ja u to vreme već više nisam bio sudija Ustavnog suda Jugoslavije, jer, jednostavno,

Ustavni sud Jugoslavije nije postojao tad. Dakle, Ustavnog suda Jugoslavije nije bilo, ali ispred mog imena stoji profesor. Dakle, ja sam profesor Pravnog fakuleta u Beogradu. A ovo je uneseno po inerciji, dakle nije ažurirano.

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Iznenadilo me to da vidim da piše da ste vi tada bili sudija. Da li možete da nam objasnite zašto je ovaj drugi izbor moguć samo putem rata? Zašto je, po vašem mišljenju, to bilo moguće da se ostvari samo uz vođenje rata?

SVEDOK MARKOVIĆ: Pa upravo zbog toga što je srpski narod protiv svoje volje odveden u druge nacionalne, nezavisne države. Dakle, odvojen je od svoje matice, veštački odvojen. On je dotle bio u jednoj državi, a onda je secesijom i ratom odvojen u druge države, a međunarodna zajednica je to faktičko stanje priznala. Dakle, on je putem secesionističkih akata i oružanom akcijom nasilno odveden iz Jugoslavije. Međunarodna zajednica je te države priznala i na taj način je iskidano, raskomadano srpsko nacionalno biće. Sada Srba ima u više država, a dok je postojala federalna Jugoslavija, oni su bili u jednoj državi, federalnoj Jugoslaviji.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sad na stranu 5 u engleskoj verziji, a stranu 377 na srpskom jeziku. Da steknemo predstavu o tome kako je vaš stav prema drugim državama uticao na vaš sud. Ovde vi kažete: "za očuvanje višenacionalne države nije dovoljno zalaganje jedne nacije. Srbi i Srbija nisu mogli da spreče da iz Jugoslavije odu narodi i republike koji su želeli da oforme nezavisne i suverene države". A onda vi kažete ovo: "Po svoj prilici ti narodi su svojevremeno u zajedničku državu Jugoslaviju i ušli iz računa, smatrajući je nužnim zlom na putu konstituisanja svoje državnosti. Prvo, Jugoslavija im je bila spas od germanske majorizacije i asimilacije (Slovinci, Hrvati i Muslimani), a druga, zahvaljujući federalnom uređenju i kriterijumu na kojem je ono izvedeno, radikalni korak

napred na putu ka ostvarenju konačnog cilja. Druga Jugoslavija,“ to je Jugoslavija između dva rata, u prošlom veku, “bila je inkubacija za te secesionističke narode koji je buknuo kada su se složile i stekle odgovarajuće društvene i političke pogodnosti“. Da li vi zaista smatrate da je još u Drugom svetskom ratu postojao plan koji su imali Slovenci i Hrvati, a koji su izvršili njihovi naslednici kasnije, da postignu svoju nezavisnost putem mosta koji se zvao “Jugoslavije”? Da li vi zaista verujete u to?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam otkud vam ovde Drugi svetski rat? Gde se ovde govori o Drugom svetskom ratu, ja ne vidim? Vi pogrešno locirate ovu moju konstataciju. Ja ovo govorim od momenta nastanka zajedničke države Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, nikakav Drugi svetski rat se ovde ne pominje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, ali recite nam da li vi zaista smatrate da su slovenski i hrvatski političari smišljeno iskoristili Jugoslaviju kao most preko kog će na kraju da dođu do svoje nezavisnosti, a to se odnosi i na Muslimane u Bosni?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ako me pitate za moje lično gledište, ja tako smatram. I dan dani ja tako smatram.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo na stranu 6 na engleskom, odnosno na srpskom je to 377. strana, negde na sredini. Ovde vidimo vaše poglede o drugim narodima i republikama: “Takvo federalno uređenje zasnovano na tobožnjem etničkom kriterijumu, bilo je najbolji kvasac secesionizma. Zgodan povod da on bukne nađen je u težnji Srbije da svoj ponižavajući ustavni položaj u federaciji, uspostavljen u vremenu od 1968. do 1974. godine, ispravi. Ustavom od 1974. godine, Srbija je uspostavljena kao republika drugog reda.” Zatim preskačem nekoliko rečenica i čitam: “Dve srpske pokrajine koje su bile konkurentne države suverenoj državi Srbiji, su izdašno pomagale kasnije secesionističke republike, čak su i podsticane u svom emancipovanju i secesionizmu od Srbije. Po njima, to je bio uslov nacionalne i političke ravnoteže u višenacionalnoj Jugoslaviji. Kada su u Srbiji stasale političke snage kadre

da uspostave republičku državnost na celoj republičkoj teritoriji”, a onda kažete i ovo, “kao i u ostalim republikama federalne Jugoslavije”, to kada kažete “kao i u ostalim republikama federalne Jugoslavije”, vi tu mislite na snage RSK i Republici Srpskoj, zar ne? Vi povezujete uspostavljanje Republike Srpske, Republike Srpske Krajine sa razvojem događaja u Srbiji?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Sasvim pogrešno, gospodine Najs, vidi se da vi niste razumeli stvari. Ovde se misli na druge republike koje imaju svojstvo federalne jedinice. Kakva Srpska Krajina i Republika Srpska, nema ni pomena. Ko god malo zna stvarnost u ono vreme, on ne može tako da zaključiti kao vi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. Da čitamo dalje: “taj poduhvata je objašnjen svetu kao težnja za stvaranjem Velike Srbije”. Oprostite mi što sam pogrešio, ali meni će da bude drago da me ispravite, bez obzira da li se radi o greški u prevodu ili o nečem drugom. Ali kako neki poduhvat može da se objasni svetu kao težnja za stvaranjem Velike Srbije? Kako to može da se objasni ako se upravo radi o aspiraciji za objedinjavanjem srpskih teritorija?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Upravo je ne aspiracija za objedinjavanjem srpskih teritorija, nego aspiracija za uspostavljanje jedinstvene državnosti Srbije na njenoj ustavnoj teritoriji, na teritoriji koju ona ima po Ustavu od 1974. godine, a ne sa aspiracijama prema tuđim teritorijama. Reč je o njenim dvema pokrajinama koje su uz Republiku Srbiju stasale kao rivalske, konkurentne države njoj.

SUDIJA BONOMI: Mislim da nisam shvatio odgovor, gospodine Najs. Dozvolite mi da postavim pitanje. Vratimo se sada na rečenicu koja kaže: “Kada su u Srbiji stasale političke snage kadre da uspostave republičku državnost na celoj republičkoj teritoriji”, ako sam ja dobro shvatio tu se govori o autonomnim pokrajinama, ali zatim u rečenici dalje stoji “kao i u ostalim republikama federalne Jugoslavije”. Znači, oni su uspeli da uspostave republičku državnost i u drugim republikama federalne Jugoslavije. Šta mislite time da kažete?

SVEDOK MARKOVIĆ: Ne. Ovde je greška, očigledno u prevodu i u komunikaciji. Ovo "kao i u ostalim republikama federalne Jugoslavije", misli se da sve druge republike federalne Jugoslavije imaju prerogative države, odnosno republike na celoj svojoj teritoriji, osim Republike Srbije. Ona je imala prerogative države samo, ponavljam, na prostoru između autonomnih pokrajina. U tom smislu da se ona izjednači, da bude jednakopravna republika, to jest federalna jedinica, kao i druge republike, ali očigledno je reč o engleskom prevodu, odnosno u nerazumevanju duha jezika.

SUDIJA BONOMI: Onda, pretpostavljam, na osnovu vašeg odgovora, profesore, da prihvatate, ako imamo tačan prevod, da to upravo opisuje situaciju koju vam je opisao gospodin Najs.

SVEDOK MARKOVIĆ: Gospodin Najs ...

prevodioci: Mikrofon, molim.

SVEDOK MARKOVIĆ: Da. Gospodin Najs plasira tvrdnju da je Republika Srbija htela da uspostavi državnost na svom etničkom prostoru, a ja tvrdim da je htela da uspostavi državnost na prostoru svoje republičke teritorije. E u tome je suštinska razlika između gospodina Najs i mene. On tvrdi jedno, a ja tvrdim sasvim drugo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Videćemo u nekim drugim pasusima iz ovog članka kako vi odgovarate na tvrdnju, ali, zadržimo se sada ovde gde smo. Vi pišete: "Srbija na celoj republičkoj teritoriji van koje je ostavljeno gotovo trećina Srba u drugim republikama, doista je velika u odnosu na ostale jugoslovenske republike. Upravo u tome je i glavna promašenost i neadekvatnost političkog projekata koji se zove Jugoslavija za srpski narod. Makoliko srpski narod bio u Jugoslaviji podeljen na više federalnih jedinica, Srbija će uvek biti i u takvoj Jugoslaviji velika i stvaraće kompleks drugima, najpre onima koji nemaju njenu istoriju i istorijsku slavu, kakvi su, pre svih,

Hrvati i Slovenci. Zatim i oni koji su iz srpstva iznedrili svoju tobožnju nacionalnu autohtonost, kakvi su Makedonci i Muslimani". Ovo pokazuje tačno šta ste vi mislili, profesore Markoviću. Hrvati i Slovenci nemaju istoriju i istorijsku slavu kakvu imaju Srbi, a Makedonci i Muslimani imaju samo tobožnju nacionalnu autohtonost koju čak ne treba ni uzimati u obzir. Vi u ovom pasusu, ja vam kažem, pokazujete jedno apsolutno verovanje u superiornost Srba, nisam li u pravu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Uopšte niste u pravu. Ovo je slučaj koji je poznat inače u svetu federalizma, da jedna federalna jedinica koja štrči po svojoj veličini, po broju stanovnika, po svojoj istoriji od drugih, bode oči drugim federalnim jedinicama. To je slučaj, na primer sa Pruskom (Prussia) u nemačkoj federaciji 1871. godine, ili to je slučaj sa Rusijom (Russia) u sovjetskoj federaciji od 1922. godine, odnosno 1924. godine. Dakle, jedna federalna jedinica koja je po svome obimu, po svojoj istorijskoj prošlosti takva da se razlikuje od drugih federalnih jedinica, izaziva podozronje drugih federalnih jednica. I u tom smislu je bila ona teza gospodina Lazara Koliševskog da je jugoslovenska federacija bila ustrojena tako da sprovede ovaj princip: "Slaba Srbija, jaka Jugoslavija". Dakle, jedino ukoliko se Srbiji oduzmu njene prednosti, a tu su poslužile autonomne pokrajine, tom cilju, ona će da se izjednači sa drugim republikama. Neće štrčati od drugih republika. Neće biti veća od njih. To je smisao ove tvrdnje, a nikakav, kako biste vi hteli da mi pripisete, nekakav rasistički, ili ne znam ni ja, šovinistički stav. Srbija je bila, jednostavno, mnogo veća od drugih. I bila je, za razliku od drugih, sa veoma bogatom i sadržajnom istorijskom prošlošću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja imam puno razumevanje za ovu vrstu rasprave, poglede jednog profesora univerziteta, ali vam skrećem

pažnju na vreme. Ako i ovu sednicu uzmemo u celini, gospodin Najs će iskoristi za unakrsno ispitivanje šest i po sednica. Molim da imate u vidu da je meni potrebno vreme za dodatno ispitivanje.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude ...

SUDIJA ROBINSON: Da, to je sasvim tačno, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Ja to znam, ali ovo je veoma važan iskaz. Ja znam da je i samo Pretresno veće želelo da bude detaljnije upoznato sa detaljima ustavnih pitanja. Ja ću da pokušam da završim sa ovim člankom i preći na jedan članak u kom se ovaj profesor kritikuje. I na kraju ću da obradim Rambuje. Ja znam, da prelazim uobičajno vreme, ali bih, uz dužno poštovanje, rekao da je to sasvim opravdano.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, vi jeste potrošili mnogo vremena na unakrsno ispitivanje.

TUŽILAC NAJS: Zato što svedok odgovara na jedan veoma specifičan način. Da vidimo kako napredujemo sa ovim člankom.

SUDIJA ROBINSON: Dajte mi procenu do kada mislite da ćete da završite, jer optuženi želi dodatno da ispituje.

TUŽILAC NAJS: Pa, završiću sa ovim člankom za nekih 10 ili 15 minuta. Zatim još jedan članak u kom se profesor kritikuje, ja bih vas ponovo pozvao da ga pročitate tokom pauze, posle toga iskoristiću sve vreme koje mi ostane na raspolaganju, nakon što se odvoji dovoljno vremena za dodatno ispitivanje. Nadam se da vam je to prihvatljivo.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, koliko će vama vremena da treba za dodatno ispitivanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Najmanje jedan sat, čak i tada neću doći u nesrazmeru sa gospodinom Najsom, s obzirom na proporcije koje ste vi uspostavili.

SUDIJA ROBINSON: Imajte na umu da prilikom dodatnog ispitivanja možete samo da postavljate pitanja o onim stvarima koje proi-
zlaze iz unakrsnog ispitivanja. Imajte na umu da to nije prilika da ponovo ispitujete svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Upravo to i imam na umu.

SUDIJA ROBINSON: Posavetovaću se sa mojim kolegama. Mislim da ćemo morati da ograničimo unakrsno ispitivanje.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, imate još prvih 15 minuta sledeće sednice. Na taj način će optuženi da ima tri četvrt sata za dodatno ispitivanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Dakle, ja vas molim da detaljnije pogledate ovaj članak privatno. A sada idemo na stranu 7, a to je na srpskom strana 378, kraj prvog paragrafa. Usput rečeno, profesore Markoviću, ovo šta vi govorite je, ja vam sada iznosim tu tvrdnju, vi namerno netačno odgovarate, pazite šta vi kažete: "Otcpljenjem ne mogu da se izvedu teritorije na kojima je kao većinski nastanjen narod koji se nije opredelio za izlazak iz Jugoslavije. U takvom slučaju više ne važe republičke granice, koje su ionako uslovne i koje važe samo dok postoji federalno uređenje i teritorijalni integritet Jugoslavije. U tom slučaju merodavne su izključivo etničke granice." Sasvim jasna namera da se promene granice, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, apsolutno. Ovo je stav koji je nepodeljeno gledište nauke. Granice su bile povučene između federalnih jedinica, jedan provizorijum. Te granice su odslikale

organizaciju Komunističke partije Jugoslavije. One su nastale posle Drugog zasedanja AVNOJ-a 1943. godine. Čak je maršal Jugoslavije, Josip Broz, govorio da su granice između republika nalik finim linijama u mermeru, da one ne razdvajaju, nego, naprotiv, spajaju. Prema tome, te granice su napravljane samo za svrhu federalnog uređenja i realizovanje koncepta prava naroda na samoopredeljenje. To je istorijska istina. To je nepodeljeno gledište svih autora u Jugoslaviji. Ne postoji, o tome sam svedočio, nijedan pravni akt kojim su utvrđene granice između republika. Zašto? Pa zbog toga što su to granice nekadašnje organizacije Komunističke partije Jugoslavije, njenih centralnih komiteta, pokrajinskih komiteta, oblasnih komiteta. Dakle, to je samo kopiranje, odslikavanje tih granica. A prave granice niti su demokratskim putem utvrđene, referendumom, niti su pravnim putem utvrđene, pravnim aktom. Nema takvog akta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. Ima nekoliko stvari. Idemo odmah na stranu 12 u engleskoj verziji, a za vas, profesore, to je strana 383, ovaj veći paragraf na strani 383, gde vi kažete sledeće: "Najkraće rečeno, u sadašnjim prilikama zajednička država Srbije i Crne Gore je kao produžetak SFRJ, očuvanje matičnog jezgra srpskog naroda i njegove državnosti. Ona nije država svih Srba. U tom pogleda, sa stanovišta tog zahteva, njegovo bolje ostvarenje je federalna Jugoslavija svih konstitutivnih jugoslovenskih naroda, ali videli smo zbog čega je ta ideja neostvariva. Bolje reći, njeno ostvaranje za Srbe je neprihvatljivo. Isto tako, nema potrebe da se insistira na suverenoj državi Srbiji, kada Crna Gora želi da sa Srbijom gradi saveznu državu." I zatim kažete sledeće: "Ta savezna država je jezgro oko kog će da se okupljaju srpske zemlje. I ona će da posluži kao osnov za etapno ujedinjenje srpskih zemalja i srpskog naroda. Reč je, pre svega, o područjima na kojima je srpski narod većinsko stanovništvo u Hrvatskoj i u Bosni, a delom i u Makedoniji." Ima toga još, ali, profesore, ovo šta vi ovde izlažete je upravo ono šta je bila namera ovog optuženog, a to je da se u etapama srpska područja u Hrvatskoj i Bosni moraju da povežu sa maticom zemljom. Teško je

jasnije da se to iskaže.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Hvala vam na komplimentu jasnosti, ali to nema nikakve veze sa nekakvom zajedničkom akcijom sa gospodinom Miloševićem. Ja ovde još jednom ponavljam, iznosim svoje naučno gledište. Nikakav politički stav. Ovde je reč o naučnom članku koji je objavljen u naučnom časopisu i o kom se može voditi naučna polemika, nikako sudska rasprava. Jednostavno, ovo je ono šta je rukovodilo i Nemačku (Germany) i Italiju (Italy).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, dobro. Recite nam onda šta ste vi mislili da kažete, ukoliko niste mislili da izložite ono šta treba da se dogodi u budućnosti, to jest da srpsku teritoriju u Hrvatskoj i Bosni povežu sa Srbijom? Šta ste vi mislili?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To je jedan idealan zahtev, idealan zahtev kakve je svojevremeno imala Nemačka, Italija pred svoje ujedinjenje. Dakle, nikako ovo nije politička parola, nego je to jedan zahtev, jedan program, jednostavno jedno viđenje čoveka koji se bavi ovim stvarima, kako se srpsko nacionalno pitanje može rešiti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada ste, bez pitanja učestvovali u pisanju teksta Ustava SRJ iz 1992. godine, ko vam je dao ideje o tome koje važne ustavne elemente treba da uvrstite u taj Ustav? Da li vam je neko nešto rekao o tome ili ste vi to sami smislili?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Opet, kažem nisam ja autor celog Ustava. Izvinjavam se ljudima koji su učestvovali u pravljenju tog Ustava. Ispašće da ja pretendujem na to da sam sam sve to napisao. Vi ste videli ovde, bio je jedan dokument "Platoforma za reformu političkog sistema" i mi smo se pozvali na taj dokument kada smo govorili o tome šta je bilo od uticaja, koje su ideje bile od uticaja prilikom donošenja Ustava od 1990. godine. U toj platformi su, u toj platformi za reformu političkog sistema, ona je uvrštena ovde u dokaze, su bile izložene ideje, gledišta o tome kakvo bi ustavno uređenje u Srbiji u budućnosti trebalo da bude. Te ideje su

u ovom Ustavu od 1990. godine sprovedene. Dakle, komisija za reformu koju je formiralo Predsedništvo je utvrdila te poglede, a Ustav je ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Pogledajmo jedan deo Ustava iz 1992. godine. Pogledajmo samo član 2. Strana 4. Ovoj dokument nosi oznaku 319, tabulator 2. Pogledajmo na čas član 2. Drugi deo člana 2: "Saveznoj Republici Jugoslavije mogu da pristupe druge republike članice u skladu sa ovim Ustavom." Na koje druge republike članice ste mislili? Republika Srpska, Republika Srpska Krajina, da li ste na njih mislili?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Svaka druga, jednostavno reč je o tipu otvorene federacije. U svetu postoje dva tipa federacija: zatvorene koje utvrđuju unapred svoju federalnu strukturu koja je nepromenljiva i otvorene koje su otvorene za pristup novih članica. O tome koje će to biti, odlučiće savezna Skupština, tako piše u članu, čini mi se 78.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Profesore, Republika Srpska i Republika Srpska Krajina su se same proglasile republikama, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam kake to veze ima sa članom 2, stavom 2 Ustava Savezne Republike Jugoslavije? Otkud vi znate unapred njihovu nameru?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim da pogledamo sad onaj tekst za koji sam vas zamolio da ga pregledate ranije, a molim da se tekst koji smo upravi prošli sa svedokom uvrsti u dokazni spis.

SUDIJA ROBINSON: Usvaja se ovaj poslednji dokument.

sekretar: To će da bude dokazni predmet 824.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. O ustavima Republike Srpske i Republike Srpske Krajine smo videli da postoji mogućnosti za ujedinjenje sa drugim entitetima. Sada bih hteo da pogledamo tekst koji

je napisao Slobodan Samradžić. Ne znam da li Pretresno veće ima taj primerak. Ovo je tekst na engleskom. Nadam se da je svedok pročitao ovaj tekst. To je Istitut za evropske studije iz Beograda. Prvo šta možemo da vidimo, profesore, vezano za ovaj tekst, jeste da ga je napisao Srbin, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Toje prvo šta možete videti, a drugo što ću vam ja reći, napisan je od strane, ne pravnika. Gospodin Samardžić nikada nije završio Pravni fakultet.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodin Samardžić, je uvaženi intelektualac, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja to uopšte ne osporavam. Ja samo osporavam da o pravnom pitanju može da piše neko ko nije završio Pravni fakultet.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako pogledamo drugu od 11 strana, negde na polovini te strane vidimo da to nisu napisali ljudi koji su prijatelji Međunarodnog krivičnog suda ili nekih drugih zapadnih zavera. Budući da autor opisuje intervenciju NATO-a kao "brutalna, ilegalna intervencija NATO protiv jedne zemlje". Dakle, složićete se sa tim da se radi o Srbinu koji nije posebno naklonjen snagama koje su osnovale ovaj Sud. S tim ćete da se složite, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, ja jednostavno kažem da čovek ima toliko ljudskosti da kazuje istinu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako pogledamo fusnote 18 i 19, vidi se materijal na koji se oslanjao autor. Dakle, u fusnotama vidimo da se spominje Slobodan Vučetić koji je takođe bio član Ustavnog suda, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, on nije bio član Ustavnog suda kog sam ja bio član, Ustavnog suda Jugoslavije. On je sadašnji predsednik Ustavnog suda Srbije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A takođe vidimo da se tu spominje i Kosta Čavoški. Da vidimo koji su bili izvori. Kosta Čavoški je jedan od osni-

vača one iste organizacije za spas Radovana Karadžića, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Kosta Čavoški je jedan od provoboraca političkog pluralizma u Republici Srbiji. I on je bio među osnivačima i u najužem rukovodstvu Demokratske stranke. Ja bih ga pre tako gledao, nego ovako kako ga vi gledate. To je čovek sa velikim renomeom borca za političku demokratiju u Srbiji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Vidimo da se i vi spominjete u fusnoti broj 9. Mislim i na nekim drugim mestima, ali u svakom slučaju u fusnoti 9. To je tek toliko da vidimo kakav je dokument. Molim sada da se vratimo nazad na petu stranu, na sam kraj te strane, donji deo. Evo šta tvrdi ova grupa u vezi sa ustavima kojima ste vi pomogli, pet reda od kraja: "Ono šta razlikuje Srbiju od drugih postkomunističkih zemalja srednje i istočne Evrope, jeste da se predsednik ozbiljno oslanja na jednu političku stranku, a taj princip partijskog rukovodstva je direktno transformisano u princip rukovođenja države. To uspostavlja amalgam rukovođenja između Skupštine, Vlade i šefa države koji vrlo često deluje izvan ustava. Ovaj amalgam vlasti postojao je i pre nego što je usvojen ustav i u tom obliku, u jednoj snažnoj stranci i njenom vođi, je, u stvari, prekrojio ustav kako bi odgovarao vlastitim potrebama. I, jednostavno, sve to se prebacilo u nove institucije. To funkcioniše i dan danas, iako šef partije nije više predsednik Srbije, već predsednik Jugoslavije." Da li je to analiza stvarnosti, dakle ono šta su proizveli vaši ustavi ili ...

prevodioci: Prevodilac nije razumeo kraj pitanja gospodina Najsa.

SUDIJA ROBINSON: Da li ste čuli pitanje?

SVEDOK MARKOVIĆ: Nemam prevod.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, čuo sam napomenu

prevodioca na srpskom jeziku, da prevodilac nije razumeo kraj pitanja gospodina Najsa. Pošto prevodilac nije razumeo kraj pitanja gospodine Najsa, nije mogao ni da ga prevede svedoku. Ja sam čuo napomenu prevodioca, da prevodilac nije razumeo kraj pitanja gospodina Najsa.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najsa, ponovite pitanje, molim vas.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U vreme kada je napisan ovaj tekst ... Vratću se. Vreme na koje se odnosi ovaj tekst je vreme kada ste vi bili poslanik u Skupštini, a kasnije ste bili potpredsednik Vlade. Dakle, da li je njegova analiza načina na koji su sprovedeni ustavi ispravna?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Prvo, ja tekst nemam na mom jeziku, nego tekst imam na engleskom jeziku. U redu, ne pravim pitanje oko toga. Dakle imam samo pred sobom tekst na engleskom jeziku. Koliko ja mogu da razumem i koliko mogu da razumem vaše pitanje, on tu prigovara činjenici da je predsednik republike i prvak stranke, stranački prvak. Ali tako je i dan danas. Sadašnji predsednik republike, gospodin Boris Tadić, je prvak odnosno vođa, lider Demokratske stranke, ako ste na to mislili. Ako niste, molim vas izoštrite mi pitanje, da vidim šta me pitate.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Imam nekoliko kratkih pitanja u vezi sa ovim tekstom, strana 7, u sredini teksta. Tu se direktno osporavaju ona vaša dva principijelna nacrti, dakle Ustava Srbije iz 1990. i 1992. godine. Druga rečenica: "Time što ustav nije uravnotežen sa saveznim Ustavom, Srbija je pridobila ovlašćenja koje po Ustavu pripadaju federaciji. To je prisililo Crnu Goru da učini isto i stoga su savezni organi mogli da vrše svoje konstitutivne odnose samo u ograničenom smislu. Od 1992. do 1997. godine, predsednik Srbije je bio taj koji je, u stvari, bio taj koji je vodio spoljnu politiku Jugoslavije, a to je, u stvari, trebala da vodi savezna Vlada. Ista osoba nastavlja da vodi spoljnu politiku nakon što je izabran za

predsednika savezne države, mada je to podjednako neustavno". Dakle, da li se slažete sa njegovim pogledom da je nešto bilo neustavno, da predsednik Srbije vodi spoljnu politiku?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Prema Ustavu Savezne Republike Jugoslavije od 1992. godine, spoljnu politiku, kao i unutrašnju, utvrđuje i vodi savezna Vlada. Ovde se daje jedna tvrdnja koja se ničim ne dokumentuje, a potpuno je tačno da uprkos postojanju savezne Vlade, predstavnici drugih zemalja, odnosno političari drugih zemlja su odlazili na razgovore kod predsednika Miloševića, a ne kod predsednika savezne Vlade, ali to su oni znali zašto to čine, a zašto ne odlaze kod predsednika savezne Vlade. Dakle, nije predsednik Republike Srbije uzurpirao spoljnu ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Samo trenutak jedan, molim vas. Da li je optuženi vodio spoljnu politiku Savezne Republike Jugoslavije ili nije? Odgovorite sa da ili ne.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A ko je vodio?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Savezna Vlada je vodila, iako je kontakata sa stranim političkim ljudima imao najviše predsednik Republike Srbije, ali oni su tražili da sa njim razgovaraju.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, jedno četiri do pet minuta smo zakasnili sa pauzom. Budući da moramo da završimo u 13.45, moraćemo da vam oduzmemo tih pet minuta, od onih 15 koji su vam ostali na raspolaganju, inače bismo morali da uđemo u termin druge smene. Pauza od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Moje poslednje pitanje o članku kojim smo se bavili. Tu se tvrdi da je Ustav služio za neograničenu vlast, a

u fusnoti stoji da je 1997. godine Skupština zasedala, zapravo, u stvarnosti tek desetak dana. To je fusnota broj 4. Toga sigurno možete da se setite. Nemamo mnogo vremena. Recite nam da li ste 1997. godine zasedili samo 10 dana?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam, jer tada nisam bio poslanik federalnog Parlamenta. Rekao sam vam da sam bio do 1996. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ali tada ste vi bili potpredsednik Vlade i vi kao potpredsednik Vlade nemate nikakvu predstavu koliko se često sastajala Skupština? Da ili ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Vi mene ne pitate za republičku, nego za federalnu Skupštinu. Ja sam bio potpredsednik republičke Vlade, a ne federalne Vlade. Nisam brojao dane kada je zasedala federalna Skupština.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Recite nam sledeće: mi smo već ovde čuli svedočenja koja su ušla u spis o milionima dolara finansijske podrške vojnim snagama Republike Srpske, Republike Srpske Krajine. Recite nam, u bilo kojoj od vaših političkih funkcija, da li ste vi to znali ili su od vas to sakrivali? Da ili ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja nisam znao. Ne znam ko bi bio dužan da mi daje podatke o tome.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pa zar vi, kao građanin, nemate pravo da znate na šta se troše pare od poreza?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Naravno da imam, ali postoji podela rada u Vladi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. A kao član Skupštine? Da li imate pravo da znate kuda odlazi novac?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Imamo i to dolazi do izražaja dva puta: prilikom usvajanja ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. A kao potpredsednik Vlade, imate

li pravo da znate na šta se troši novac?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam bio potpredsednik republičke Vlade, a vojska se finansira iz budžeta savezne države.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. Da to budu sasvim jasno u zapisniku: da li vi nama kažete da nikada niste čuli za 30. i 40. kadrovski centar, sve dok to niste čuli jutros ovde od mene?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tvrdim, pod zakletvom, da sam to prvi put čuo od vas.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, idemo dalje. Osim kritike koje smo videli u ovom članku, vas su u javnosti kritikovali, na primer jedan pravnik sa vašeg univerziteta, iako sa drugog odeljenja, to je Stefan Milić. U članku pod naslovom "Nepodnošljiva lakoća ustavnog postojanja". Vi ste se našli na udaru oštre kritike zbog kvaliteta vašeg udžbenika za ustavno pravo po kome su studenti morali da rade, a koji uopšte nije uzeo u obzir poslednji razvoj događaja u bivšoj Jugoslaviji. Da li je tačno da vas je ta osoba zbog toga oštro kritikovala?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: On me je kritikovao zbog toga što nisam ažurirao udžbenik sa promenama ustavne materije. Ja to nisam uradio, jer sam čekao donošenje novog Ustava Srbije. Sada u ovom najnovijem izdanju sam uradio. Predstojalo je donošenje Ustava Republike Srbije, ja sam čekao da se donese Ustav, pa da ažuriram udžbenik. Međutim, pošto Ustav još uvek nije donesen, ja sam pre jedno dva meseca izdao novo, deveto izdanje "Ustavnog prava" u koga sam uneo sve izmene koje su bile izvršene putem zakona.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, sve te kritike i odgovori svedoka na te kritike su vam dostupni u spisu, ukoliko računate da će vam to biti od pomoći prilikom ocenjivanja ovog svedoka. Zatim, tabulator 47 dokaznog predmeta koji je išao uz ovog svedoka, su principi Kontakt grupe (Contact Group) koji ne podležu pregovaranju od 22. januara 1999. godine i tu stoji: "Da je za Kosovo

potrebna saglasnost *inter alia* za promene granica i objavljivanje ratnog stanja". Zbog nekog razloga ova poslednja stvar nije bila uključena, a sada to stavljamo na grafoskop i vidimo da su principi o kojima nije moglo da se raspravlja obuhvatali i pravod sudnu zaštitu ljudskih prava, ulogu OEBS-a (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe), a pod poglavljem "Sprovedenje", stoji i "Mehanizam za razrešavanje sporova. Uspostavljanje zajedničke komisije za monitoring, uloga OEBS-a i drugih međunarodnih tela kako to bude potrebno". Prvo, da li možete da nam objasnite zašto je dokazni predmet koji je uveden preko vas nekompletan?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Zato što je bilo reči samo o principima, a ne o celom dokumentu. Dakle o principima, takozvani opšti elementi, a vi uzimate dokument u celini. Nije bio sporan dokument u celini, nego principi. Mi smo smatrali da principi koje je Kontakt grupa utvrdila pod nazivom "Opšti elementi", da se na osnovu tih principa ima uraditi sporazum.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Čekajte, zaustavimo se ovde. Ja vas pitam zašto su sudije dobile nekompletan dokument? On se završava sa delom koji ne sadrži ovaj deo o ljudskim pravima i o sprovođenju tog dokumenta. Da li ste to namerno izostavili ili ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Sasvim namerno, zato što nije bilo reči o tome, nego o principima Kontakt grupe. Ovo šta je ispod naslova "Opšti elementi", a ne o celom dokumentu. Oko toga je bilo sporo, oko principa.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Profesore Markoviću, ali ceo dokument koji je tražio da bude na raspolaganju Sudu, sasvim jasno daje do znanja, kao što ste vi to dobro znali, da je bilo predviđeno i postojanje međunarodnog vojnog prisustva. Prema tome, to šta ste vi rekli o tome da je vojni elemenat bio problem, nije tačno, jer se uvek znalo i pre nego što se počelo sa tim pregovorima, da će postojati međunarodno vojno prisustvo. To nije bila novina, zar ne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno niste u pravu. Ja sam bio sve vreme u zgradi zamka u Rambujeu i ja pouzdano znam, a

ovo znaju i svi učesnici skupa, ni rečiju nije bilo govora o vojnom prisustvu. To je tek poslednjeg dana sporazuma bilo saopšteno i te glave su nam bile date na sam istek sporazuma, odnosno razgovora u Rambujeu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogledajte ovaj dokument i podsetite se. To je naš dokazni predmet 135. To je pismo koje ste vi napisali 23. februara, uputili ste ga ambasadorima Hilu (Christopher Hill), Petriču (Wolfgang Petritsch) i Majorskom (Boris Mayorski), hajde da to pročitamo: "Delegacija Vlade Republike Srbije želi da naglasi", zatim sledeći paragraf, "želimo pogotovo da naglasimo da neće biti nezavisnosti Kosova i Metohije. Svi elementi samouprave kada je definisan sporazum moraju da budu poznati i jasno definisani. Savezna Republika Jugoslavija slaže se da razgovara o obimu i karakteru međunarodne prisutnosti na Kosovu kako bi se sproveo sporazum koji će biti prihvaćen u Rambujeu. Savezna Republika Jugoslavija, Republika Srbija, su u potpunosti spremne da nastave sa radom u skladu sa pozitivnim duhom ovog sastanka i zato smatramo da bi bilo korisno da se ..."

prevodioci: Napomena prevodioca. Ovo je prevod engleskog teksta, a ne citat originala.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Prema tome, vi ste znali da će da bude međunarodne vojne prisutnosti i drugog. Sve dok nije došao Milutinović, vi niste imali nikakvih problema da o tome razgovarate, zar ne? To se sasvim jasno vidi iz ovog pisma.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: E pa upravo se tako ne vidi kao što vi kažete. Ovde se govori o prisustvu međunarodnih snaga, što uključuje civilne snage. A drugo, o prisustvu takvih snaga samo na Kosmetu, a ne na celoj teritoriji Republike Srbije. Preme tome, vi čitate nešto što u ovom tekstu jezički nema. Jezički ima samo ovo šta ja kažem i to se može proveriti. Dakle prisustvo međunarodnih snaga, ne kaže vojnih snaga, ne kaže trupa, ne kaže oružanih snaga,

nego međunarodne, a međunarodne snage mogu biti prisutne i civilnom misijom i drugo, samo na Kosmetu, a ne na celoj teritoriji. To sam ja potpisao, a ne ono šta vi kažete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Mogu li i ja da dobijem primerak ovog papira koji sada gleda svedok?

SUDIJA ROBINSON: Da.

SUDIJA KVON: Kada ste vi napisali ovo pismo? Da li je to bilo posle roka, 23. februara u podne?

SVEDOK MARKOVIĆ: Da, to je bilo upravo tada, na sam istek konferencije. Posle 15.00 23. februara u Rambujeu.

SUDIJA KVON: Znači vi ste tada tražili produženje tog roka, da li sam to dobro shvatio?

SVEDOK MARKOVIĆ: Ne, nismo. Rok je produžen bez našeg zahteva, dva puta pre toga, 14. februara i 20. februara, ali je rečeno da će se razgovori o sporazumu nastaviti u Parizu (Paris), u vreme kada budemo bili obavješteni. Evo, mi sada izražavamo spremnost da nastavku tih razgovora u Parizu prisustvujemo.

SUDIJA KVON: Gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaš poslednju odgovor, pre nego što vam je sudija postavio pitanje, je sasvim nerealan i uopšte ne uzima u obzir realnost. Na Kosovu su već bile misije KDOM (Kosovo Diplomatic Observer Mission) i OEBS-a, ali to nije dobro funkcionisalo. Došlo je do eskalacije nasilja i bilo je sasvim jasno i

poznato da će tu biti i vojna komponenta. I plan ovog sporazuma bio je zasnovan na dejtonskom modelu. Vi ste svi znali da se radilo o vojnoj prisutnosti. Vi ste pristali na vojnu prisutnost sve dok vas ovaj optuženi nije zaustavio u tom pristanku, između Rambujea i Pariza.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Niste u pravu i, evo, da je tako ja ću pokazati koje je zaključke donela Narodna skupština kada je slala delegaciju na pregovore u Rambuje. Da li mogu da pokažem zaključke na grafoskopu?

SUDIJA ROBINSON: Da.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Samo jedna rečenica. Ta rečenica zaključaka Narodne skupštine koji su mandat, koji obavezuju delegaciju u Rambujeu, glasi: "Ne prihvatamo pristutvo ...

prevodioci: Morate da govorite u mikrofona.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: "... stranih trupa na našoj teritoriji pod bilo kakvim izgovorom sprovođenja postignutog sporazuma." To je rečenica zaključaka od 4. februara, pre nego što smo otišli u Rambuje. Dakle, ovo šta govori gospodin Najš, najblaže rečeno nije tačno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaš opis celog procesa pregovora u 1998. godini i procesa u Rambuju, je u potpunosti netačan. Postojala je dobra volja od strane međunarodne zajednice i pre toga kosovski Albanci su želeli da razgovaraju. Da li ste pratili svedočenje Zorana Lilića kada je on o ovoj istoj temi svedočio pred ovim Sudom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nisam, ja ne mogu da pratim sednice Suda, jer imam tada nastavu na fakultetu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. Da li ste pratili iskaz ambasadora Petrića?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nisam, iako znam ambasadora

Petriča. Nisam pratio njegov iskaz pred ovim Sudom. Kažem vam, sednice se prenose prepodne, a ja tada imam nastavne obaveze na fakultetu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada je reč o optuženom, čuli smo u iskazu Borisava Jovića da je on u potpunosti dominirao u stranci. Da li biste se vi složili sa takvim opisom, budući da ste vi bili jedan od osnivača stranke?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa slušajte, svaki stranački lider dominira strankom. On jeste lider, znači prvak je stranke, vođ je stranke. Ne znam stranku u kojoj predsednik stranke nije lider.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Naime, Petrič je rekao da ste se vi 23. februara vratili u Beograd, kako biste se sastali sa optuženim i tada se sve promenilo. Da li je on u pravu kada to kaže?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: On je u pravu samo u pogledu jedne činjenice: da smo se mi 23. vratili u Beograd, zato što je to bio istek konferencije u Rambujeu. U vezi sa ovim drugim nije u pravu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Još dva pitanja. Da li je tačno da kad su 1996. godine održani lokalni izbori i kad ste ih izgubili zbog krivotvorenja izbornih dokumenata od strane SPS, optuženi vam se obratio za pomoć i na kraju ste vi prihvatili realnost izborne prevare na osnovu jednog *lex specialis* koji je na kraju dao izbornu pobedu strankama opozicije. Da li je to tačno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Taj zakon je usvojila Narodna skupština u to vreme. On ima svega dva člana i on je vrlo pozitivno ocenjen od strane grupe koju je predvodio gospodin Gonzales (Felippe Gonzales) i uopšte od međunarodne zajednice izuzetno pozitivno ocenjen taj zakon.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I pošto više nemamo vremena, da se vratimo na sam početak vašeg svedočenja. Godina 1989., ustavni amandmani. Kosovo spada u jednu drugu kategoriju kada je reč o tim amandmanima, ali kada je reč o Vojvodini, da li je efekat tih aman-

dmana preokrenut jednim zakonom koji je usvojen pre par godina?
SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Taj zakon je samo precizirao odredbe člana 109 Ustava, popularno se zove *omnibus* zakon. On je, naime, precizirao oblasti u kojima autonomna pokrajina, prema članu 109 Ustava, ima normativne nadležnosti. I onda je rekao koja su to pitanja koja autonomna pokrajina može da uredi svojim zakonima. Dakle, on nije izišao, pardon, svojim normativnim aktima, dakle, on nije izišo iz okvira ustavnih rešenja. On je samo precizirao odredbu člana 109 Ustava.

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Najs. Gospodine Miloševiću.

prevodioci: Tužilaštvo nije uključilo mikrofona.

TUŽILAC NAJS: Pitanje dokaznih predmeta može da bude rešeno danas ili sutra.

SUDIJA ROBINSON: Da.

DODATNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Robinson. Ja ću pokušati da što racionalnije iskoristim vreme, mada ne verujem da mogu da stignem, na žalost, fizičko ograničenje. Profesore Markoviću, na početku unakrsnog ispitivanja gospodin Najs vas je pitao da li ste učestvovali u radnoj grupi koja je po mom i Tuđmanovom nalogu trebalo da deli Bosnu. A onda je dao i dokazni predmet, izvod iz knjige profesorke Avramov, u kome se kaže, moje pitanje će biti da li je to ono šta odražava šta se tada dešavalo, u kome se kaže, to je na stranici koja nosi, valjda 140, broj, jer ovde kod mene ono šta sam dobio od gospodina Najsa nije obeležena stranica, ali 811 je ERN broj, kaže: "Predsednici dveju republika, Tuđman i Milošević, preduzeli su još jedan korak, ali oba puta neoficijelne prirode. Oformili su dva tima sa ciljem da svestra-

no razmotre političke, ekonomske, ustavnopravne i međunarodno-pravne posledice eventualne dezintegracije Jugoslavije i kroz tu prizmu potraže rešenje. Verovatno je da je odluka o tome donete na sastanku dva lidera u Karađorđevu marta 1991. godine". I onda kaže: "Na žalost, ni ovaj pokušaj nije uspeo. Jedina tačka u kojoj su se dve strane složile, bila je da glavna determinanta za razgovor mora biti 70 godina zajedničkog živata. Stavovi o svim ostalim pitanjima bili su veoma udaljeni." Dakle, profesore Markoviću, kada ste vi razgovarali sa svojim kolegama, da li je iko pominjao kakvu podelu Bosne i Hercegovine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tvrdim vezan zakletvom koju sam dao na samom početku ovog svedočenja, ni reči nije bilo o podeli Bosne i Hercegovine. Ni reči.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da još dalje preciziram pitanje, ne odnosi se, dakle, na razgovor sa vašim kolegama s Hrvatske strane, već se odnosi sada na vaše unutrašnje grupne razgovore ovog tima koji je ovde naveden, da je učestvovao sa strane Srbije: da li ste vi međusobno uopšte pominjali, bilo kakvu ideju o podeli Bosne i Hercegovine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Otkud nam mandat za tako nešto.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas ne pitam o mandatu. Pitam vas da li ste uopšte pominjali takvu ideju? Da li je iko od vas razgovarao o tome, međusobno čak?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ni međusobno uopšte nije bilo reči o tome. Bilo je reči upravo o onome, što upravo ističe u svojoj knjizi profesorka Smilja Avramov. O tome je bilo reči.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ovo šta Smilja Avramov kaže "svestrano razmotre političke, ekonomske, ustavnopravne i međunarodnopravne aspekte", je l' tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bio predmet tih razgovora?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam sa svojim partnerom, a to je profesor Smiljko Sokol koji je profesor ustavnog prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu, razgovarao o ustavnopravnim problemima, o međunarodnopravnim profesorka Avramov, o ekonomskim akademik Kosta Mihailović i tako dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dakle, ono šta vi svedočite potpuno se slaže sa onim šta piše u knjizi profesorke Avramov. Pogledajte na sledećoj strani ovaj centralni pasus, njegov kraj, četiri reda od kraja, kaže: "Stoji činjenica", objašnjenje o čemu ste sve i kako je se razgovaralo i tako dalje, "stoji činjenica da se diskusija vodila iza zatvorenih vrata, daleko od javnosti, ali nikakvih tajnih dogovora nije bilo, niti je bilo ičega šta bi trebalo skrivati od javnosti. Bila je to samo jedna epizoda u pokušaju iznalaženja rešenja koja ne bi bila vredna pomena, da o tome nisu iskrsele u štampi priče koje sa stvarnošću nemaju nikakve veze." Da li je to ispravna ocena koju daje profesorka Avramov?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To odgovara istini u svim delovima navoda koji ste mi ovde izložili. Uostalom, ta radna grupa je imala, ja mislim svega dva uspešna sastanka i jedan planiran, ali nerealizovan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li vam je poznato, moramo da idemo što brže, profesore, molim vas, da li vam je poznato da je čitavih godinu dana posle tog famoznog sastanka u Karađorđevu, nezavisno od njega, naravno, ali govorimo o hronologiji, čitavih godinu dana nakon tog navodno dogovora o podeli Bosne, srpska strana u Bosni i Hercegovini prihvatila Kutiljerov plan (Cutileiro Plan) koji je omogućava mirno rešenje problema i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Poznato mi je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali činjenica da se godinu dana posle Karađorđeva srpska strana izjašnjava za Kutiljerov plan deman-

tuje ideju i dogovor između mene i Tuđmana o podeli Bosne?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa te činjenice su sasvim u raskoraku. Kutiljerov plan Bosne

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znaju svi, šta je.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Podrazumeva celinu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, profesore Markoviću. E sada mi recite, molim vas, pošto niste mogli da se setite Beogradske inicijative. Profesor Rakić mi je u pauzi, pošto je to pomenuo gospodin Najš, pribavio taj tekst. To je, koliko se sećam, u Beogradu 16. septembra 1991. godine. Evo, ja ću vam ga dati. Molim poslužitelja da da ovo profesoru Markoviću.

TUŽILAC NAJS: Po kojoj osnovi, ako on nije bio prisutan na tim pregovorima, ako se toga ne seća. Kakve sada veze taj dokument ima, jer kada je svedok potvrdio da se toga ne seća, ja sam išao dalje, nisam govorio o tome. Nisam siguran da je ovo prikladno dodatno ispitivanje.

SUDIJA ROBINSON: Prvo da saslušamo pitanje koje želite da postavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, ja sam imao u vidu da je profesor Marković, kada mu je pomenuta rekao "znam ime, ali, molim vas, dajte mi dokument pa ću vam onda odgovoriti". Evo, ja mu dajem dokument i hoću da kroz taj dokument prođem sasvim kratko. Gospdin Najš, je objašnjavao ...

SUDIJA ROBINSON: Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim poslužitelja, jer imam ovaj tekst "Beogradske inicijative". Imate li ga, profesore Markoviću?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Imam, imam, sad sam ga dobio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se iz ovog teksta vidi da su predstavnici Republike Bosne i Hercegovine, po azbučnom redu se navode, Crne Gore i Srbije zajednički utvrdili osnove za uređivanje odnosa u Jugoslaviji? Da li se to može videti? To je naslov dokumenta, je li tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: I to proizlazi iz preambule.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li je iz ovog dokumenta jasno da predstavnici tri republike govore o osnovama za uređivanju odnosa u postojećoj Jugoslaviji koju čine šest republika, ali inicijativu pokreću predstavnici tri republike? Da li je to očito?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To proizilazi iz tačka 1, odeljaka I.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Profesore Markoviću, ova inicijativa, znači osnove za uređivanje odnosa u Jugoslaviji u I, tačka 1 piše: "Jugoslavija je zajednička država ravnopravnih naroda, republika i građana". Je li to pristup koji je bio principijelan ustavnopravni i politički stav koji je zastupala Republika Srbija? Jugoslavija zajednička država ravnopravnih naroda, republika i građana.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To je upravo bio pristup Republike Srbije, da se Jugoslavija kao država, federalna, u kojoj su svi Srbi na okupu sačuva kao država.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Profesore Markoviću, da li ovde u tački 5, ja nemam vremena da prolazim kroz ceo dokument, da li ovde u tački 5, prvog poglavlja se kaže: "Republike i narodi Jugoslavije mogu istupiti iz Jugoslavije na način i po postupku utvrđenom Ustavom i zakonom Jugoslavije, stim što se ne mogu povrediti interesi drugih naroda i republika". Da li je to stav koji je bio opšteprisutan u političkom životu u pogledu principijelnog prilaza koji je imala Srbija?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To je stav bio i Ustavnog suda Jugoslavije videli smo. Može se istupiti iz Jugoslavije, ali samo po postupku utvrđenim Ustavom i tako da se ne vređaju prava i interesi drugih naroda i republika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pogledajte dalje, molim vas, tačku 7, a koja počinje: "Jugoslavija se zasniva na ravnopravnosti jugoslovenskih naroda i republika". Pa onda se kaže: "Nacionalnim manjinama priznaju se sva nacionalna i ljudska prava utvrđena odgovarajućim međunarodnim konvencijama". Je li to bio principijelan stav Srbije za koji se zalagala i u promenama ustava, pa posle toga i u donošenju ustava od 1992. godine kada je formirana Savezna Republika Jugoslavija, u kontinuitetu sa bivšom Socijalističkom Federativnom Republikom Jugoslavijom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To je bio pristup Srbije, a ova dva stava, odnosno ove dve rečenice su direktno preuzete iz Drugog zasedanja AVNOJ-a. I jedna i druga rečenica postoje u odlukama Drugog zasedanja AVNOJ-a.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pogledajte tačku 9. Kaže se: "Tržišna privreda, ravnopravnost oblika svojine, sloboda kretanja ljudi, robe, kapitala i znanja i sloboda preduzetništva osnovna su načela na kojima se odvija privredni život u Jugoslaviji". Da li je to bio principijelan stav koji je rukovodstvo Srbije i Republika Srbija imala u prilazu rešavanju jugoslovenske krize?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Republika Srbija je imala stav ne samo da se očuva Jugoslavija nego i da se transformiše ustavno utređenje Jugoslavije i to u skladu sa načelom tržišnog privređivanja i u skladu sa načelom političkog pluralizma i parlamentarizma, pralamentarnog sistema.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Kada to kažete, molim vas imajte u vidu sada tačku 10 ovih osnova, te "Beogradske inicijative": "U Jugoslaviji državna vlast organizuje se na načelu podele vlasti u obliku višestranačke parlamentarne republike zasnovane na

vladavini prava i socijalnoj pravdi.” Da li je to bio prilaz koji je imala Srbija?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To su bile ideje na kojima je zas-nivala Republika Srbija transformaciju jugoslovenske federalne države i one su došle do izražaja u Ustavu od 1992. godine. Sve ovo figuriše kao načelo u osnovnim odredbama Ustava od 1992. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. E sada pogledajte šta se govori o odnosima u Jugoslaviji u ovom drugom poglavlju ovog dokumenta. Tačka 1: “Republike i narodi Jugoslavije svoje međusobne odnose zasnivaju na zajedničkim ineteresima i na uvažavanju i zaštiti svojih interesa, međusobnom poštovanju i saradnji”. Da li je to principijelan stav koji je imala Srbija u raspletu jugoslovenske krize?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Jeste, sve u sklopu nastojanja za očuvanja Jugoslavije kao federalne države.

TUŽILAC NAJS: Ovo su sugestivna pitanja i u ovom trenutku se postavljaju pitanja o ovom tekstu, a nisam imao priliku da unakrsno ispitujem o njemu. Ja mislim da sam imao prilike, sigurno bih nešto rekao o tome. Ukoliko sada pogledamo pitanja koja se postavljaju, vidimo da se ovaj tekst koristi za postavljanje sugestivnih pitanja.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, primetio sam da odlazimo daleko od teme. Mislim da ste kroz taj dokument dovoljno prošli, najbolje da pređete na drugu temu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Još samo da raščistimo ovo, molim vas, pošto smo rekli da podela vlasti i tako dalje, nadležnosti organa Jugoslavije, u tački 3 kada se govori o Skupštini Jugoslavije ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, dovoljno smo se bavili

ovim dokumentom, molim vas da pređete na drugu temu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ima jedna specifičnost koju želim iz ovog dokumenta samo da citiram profesoru Markoviću, da ga podsetim. Naime, na strani 5 ...

SUDIJA ROBINSON: Gde se nalazi?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: U ovom dokumentu, kada je reč o predsedniku republike ...

SUDIJA ROBINSON: U redu, skrenite mu pažnju na to, a onda pređite na drugu temu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Želim na ovo da mu skrenem pažnju. Piše u ovoj inicijativi: "Predsednika republike bira Skupština Jugoslavije za svaki mandantni period iz druge republike, na predlog Skupštine te republike po abecednom redosledu naziva republike". Znači svaki put se bira predsednik republike iz druge republike, po abecednom redosledu. Dakle prvi predsednik republike koji bi, na ovakav način bio izabran bio bi iz Bosne i Hercegovine. Da li vam je poznata uopšte ideja i činjenica da je tada predlagana, da Alija Izetbegović bude kandidat za prvog predsednika te Jugoslavije koja je zamišljena ovom inicijativom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa to proizilazi iz ovakve odredbe. Inače na tom principu bilo je organizovano predsedavanje Predsedništvom SFRJ prema Ustavu iz 1974. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Sada zbirno jedno pitanje koje se tiče, a povezujem ga sa onom tvrdnjom gospodina Najsa o podeli Bosne u Karađorđevu, da li je ova "Beogradska inicijativa" koja je usledila šest meseci nakon navodnog dogovora o podeli Bosne, jer ovo je septembar, a ono je mart, demantuje bilo kakvu ideju o podeli Bosne, jer se zalaže za kontinuitet Jugoslavije? Da li je to sporno, profesore Markoviću, sa stanovišta vašeg poznavanja

ustavnopravnih principa i sadržine ove inicijative koju sam vam stavio na raspolaganje da pogledate?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa ne treba biti biti ustavnopravni stručnjak, je li, dovoljno je samo vremenski povezati stvari. Ovde je reč upravo o jedinstvenoj Bosni i Hercegovni koja zajedno sa Republikom Srbijom i Crnom Gorom stvara federalnu državu. Da je podeljena, nje ne bi bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Hvala, profesore Markoviću, sada ću preći vrlo brzo na dokument na kome se gospodine Najš dugo zadržao. To je ovo šta je poslednje ovde dao na razmatranje, ne baš poslednje, ali to je tekst iz koga je mnogo citirao. Ja nemam toliko vremena. To je "Pravni život" ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, da li ćemo da uvrstimo ovaj dokument u dokazni spis?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: "Beogradsku inicijativu"?

SUDIJA ROBINSON: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Svakako, na nju se poziva gospodin Najš. "Pravni život" ...

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Upravo me podsećaju da nemamo prevod, tako da u skladu sa praksom, mi ćemo dokument da obeležimo u svrhu identifikacije, a zatim ćemo da sačekamo na prevod.

sekretar: Dokument će da nositi oznaku D272, ID.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Profesore Markoviću, iz ovog vašeg članka u časopisu "Pravni život", gospodin Najš je citirao priličan broj rečunica. Ja ću vam sada citirati ono šta on nije citirao.

Imam utisak da je i to citirao, da ne bi morao da postavlja čitav niz pitanja. Skrećem vam pažnju na stranu 376, to je, gospodo, za vas poglavlje 3, mogu da nađem i na kojoj je strani i na engleskom, ali videćete poglavlje 3, nije vam teško da nađete, ovog članka, a gde vi pišete, profesore Markoviću, nakon ovih razmatranja raznih izbora, opcija na samom početku poglavlja 3: "Jugoslavija je kao zajednička država južnoslovenskih naroda najrazumnije i najbolje rešenje nacionalnog pitanja svih južnoslovenskih naroda, posebno onih koji su najviše međusobno izmešani, kakav je slučaj, posebno sa Srbima, Muslimanima i Hrvatima". Citiram dakle, bez preskakanja bilo čega. Onda sledeća rečenica glasi: "S pravom je rečeno da je Jugoslavija najveća Srbija, ali i Hrvatska. Nošen tim saznanjima srpski narod se dva puta u ovom veku opredelio za Jugoslaviju kao svoju državu". Pa onda poslednja rečenica u ovom pasusu glasi: "Zbog toga je srpski narod pretpostavio Jugoslaviju nezavisnoj državi Srbiji, ma koliko se po imenima država sudeći činilo da je jedino nezavisna Srbija ostvarenje nacionalne državnosti Srba". Pa objašnjavate zašto je srpski narod pretpostavio Jugoslaviju Srbiji. I onda sledeći pasus glasi: "Činjenica da Jugoslavija nije nacionalna država srpskog naroda neutrališe se za svaki južnoslovenski, pa time i za srpski narod, time što se Jugoslavija po etničkom kriterijumu organizuje kao federalna država u kojoj se sprovodi načelo ravnopravnosti naroda i njihovih federalnih jedinica. U višem stadijumu prevladavanja nacionalne osetljivosti, nacionalna samobitnost se može očuvati i u konstituisanju Jugoslavije kao države ravnopravnih i ustavnog proklamovanja i garantovanja bogatog kataloga kolektivnih nacionalnih prava i pojedinačnih, kao pripadnika nacije". I onda govorite u sledećem pasusu: "Jugoslavija je, apstraktno posmatrano, takva država. To je razlog što oficijelna politika u Republici Srbiji takvom doslednošću brani očuvanje Jugoslavije i što uprkos svim secesijama koje su se u Jugoslaviji dogodile, nastoji da je očuva u neprekidnom postojanju". I onda kažete: "To insistiranje Srbije na neprekinutom postojanju Jugoslavije kao države, uprkos secesiji nekoliko federalnih jedinica, omogućilo je da se do danas među-

narodnopravni i državni subjektivitet Jugoslavije ne ugasi. Da Jugoslavija kao država neprekinuto postoji". Dakle, pitam vas, da li je u našem političkom životu jasno razgraničeno zalaganje za kontinuitet i očuvanje Jugoslavije, kao jedan zvaničan politički stav koji je sve vreme dosledno zastupan i bilo kakve ideje o stvaranju neke Velike Srbije na štetu drugih naroda?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno. Pa to je sve, ja sam sve vreme odgovorajući na pitanja gospodina Najsa tu tvrdnju iznosio. Evo, ova je onda detaljno elaborirana. Dakle nikakvi napori za stvaranje Velike Srbije, već napori za očuvanje Jugoslavije koja je, kao što sam ovde rekao, najoptimalnije rešenje za Srbe. To je najveća Srbija, Jugoslavija. Jugoslavija je istovremeno i najveća Hrvatska. To je bilo moje objašnjenje događaja koji su u to vreme bili u zemlji. A ovde, ja se nadam da će Sud pročitati ceo članak, a ne samo izvode, proizlazi sasvim eksplicitno ono šta sam do sada usmeno govorio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Profesore, gospodin Najs je citirao juče još jedan vaš članak iz ovog časopisa "Pravni život", ali to je sada jedan drugi broj časopisa "Pravni život" koji je on juče uzeo, tretirajući ga prvo kao neku preambulu ustava. Molim vas, odgovorite mi sasvim kratko. Da li se ovaj vaš članak za koji je gospodin Najs rekao da je preambula ustava, nalazi u ustavnom tekstu koji je objavljen u "Službenom listu" kao zvanični dokument, kao zvanični i autentični tekst Ustava?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno se ne nalazi. Reč je o autorskom tekstu. I, evo, ja imam taj tekst i mogu ga pokazati na engleskom jeziku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Profesore Markoviću ...

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ide predgovor koji sam ja potpisao, dakle autorski deo, a onda ide tekst Ustava koji počinje od preambule sve do poslednjeg 136. člana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Prvo raščistimo karakter

toga članka. Radi se o autorskom predgovoru knjizi koja predstavlja komentar Ustava, koji se može davati pre teksta ili posle teksta ili iza pojedinih članova. Dakle, predgovor knjizi koji predstavlja komentar, a ne nikako slovo Ustava ni preambule. Je li tako ili nije?
SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno je tako. Ovo je moj tekst, a ne tekst ustava.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, taj vaš tekst je predgovor knjizi u kojoj je objavljan autentični tekst Ustava?
SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas da samo ponovo, da samo ukažem na jedan citat, jer zaista izgleda da vreme leti. Već na drugoj strani ovog članka u "Pravnom životu", prvi celovit pasus koji se nalazi, to je 1.180. stranica. Vi počinjete pasus: "Šta hoće narod u Srbiji u vezi sa predstojećom ustavnom reformom" i kažete: "Potpuno jasnu i određenu stvar", to vas citiram, "da na području Srbije ima samo jednu, a ne kao došada tri rivalske države". I onda par rečenica dalje: "da gde god bio na tom području uživa jednaku državnu zaštitu, da ga štiti država čiji je državljanin, što je njena dužnost". I sada naglašavam ovu sledeću rečenicu: "da sa drugim jugoslovenskim narodima i njihovim republikama bude ravnopravan u federaciji država jugoslovenskih naroda". Dakle, profesore Markoviću ...

SUDIJA KVON: To je strana 3 dokaznog predmeta 816, negde na sredini strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Profesore Markoviću, vi postavljate suštinsko pitanje: šta hoće srpski narod?

SUDIJA KVON: Izvinjavam se, dokazni predmet 816. To je drugi dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda odgovarate ovde u jednoj

celovitoj rečenici, šta hoće: da sa drugim jugoslovenskim naordima i njihovim republikama bude ravonopravan u federaciji država jugoslovenskih naroda. Je li to najkraći odgovor zahteva koji su i građani i rukovodstvo Srbije postavljali ustavnim promenama?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Upravo je to bio zahtev iz kog su proizišle promene Ustava, da Srbija bude na svom državnom prostoru, na svojoj teritoriji isto što i druge republike i da u federaciji bude predstavljena jednako kao i druge republike. Ovakvo ustavno uređenje povlačilo je asimetrično, takozvano asimetrično državno urađenje i nejednakost građana Srbije na teritoriji Republike Srbije. Dva puta su učestvovali u konstituisanju organa i dva puta izražavali političku volju građani na teritoriji pokrajine, a samo jednom su mogli građani na teritoriji uže Srbije, van teritorija pokrajina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To ste objasnili. To ste objasnili, nadam se prilično opširno i mislim da nema potrebe da to ponavljamo. Sada mi recite, profesore, u vezi sa onom zabunom koja se stalno pravi oko toga, oko tog, kako bih rekao, uzurpiranja od strane Srbije nadležnosti federacije. Molim vas, pročitajte na srpskom, ne na engleskom, član 135 Ustava Srbije.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: On glasi: "Prava i dužnosti koje Republika Srbija koja je u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ima po ovom Ustavu, a koji se prama saveznom Ustavu ostvaruju u federaciji, ostvarivaće se u skladu sa saveznim Ustavom. Kad se aktima organa federacije ili aktima organa druge republike, protivno pravima i dužnostima koja ona ima po Ustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije narušava ravnopravnost Republike Srbije ili se na drugi način ugrožavaju njeni interesi, a pri tome nije obezbeđena kompenzacija, republički organi donose akte radi zaštite interesa Republike Srbije".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da vam postavim sada jedno pitanje: da li je time potpuno jasno, Republika Srbija afirmisala,

kako bih rekao ...

TUŽILAC NAJS: Čini mi se da se radi o sugestivnom pitanju vezanu za veoma važnu temu. Nisam hteo da zaustavim sva druga sugestivna pitanja, ali ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, pitajte samo svedoka koji je značaj tog člana vezano za odnose između dva entiteta. Profesore?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, profesore Markoviću, čuli ste pitanje gospodina Robinsona. Koji je značaj tog člana za odnose Republike Srbije prema Saveznoj Republici Jugoslaviji, prema Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji u vreme kada je taj Ustav donet?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Značaj ovog člana je u afirmaciji pune lojalnosti Republike Srbije federalnoj državi. Republika Srbija izražava u ovom članu poštovanje svih prava i dužnosti federacije i federalnog Ustava. Federacija će svoja prava i dužnosti ostvarivati po osnovu federalnog Ustava. Dakle, ovo je akt federalne lojanosti Srbije Jugoslaviji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite, pošto ste vi faktički svedok, a to se, naravno, može proveriti, ovo šta vas pitam, da li je ikada, u tom periodu, znači koji je od donešenja Ustava, pa do 1992. godine, pa posle 1992. godine, da li je ikada Srbija preuzela prerogative savezne države od kada je donet Ustav 1990. godine? Da li je ikada preuzela prerogative savezne države?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tvrdim apsolutno nikad. Federacija je sva svoja prava i dužnosti ostvarivala na osnovu federalnog Ustava. Šta više, ni predsednik republike nije mogao da vrši nadležnosti koje su utvrđene u ovom Ustavu u članu 83, tačka 6, pardon 5, 6, 7 i 8, iz tog razloga što je to bilo pravo i dužnost federacije. I predsednik republike nikad nije mogao da vrši ta prava i

dužnosti iz člana 83 Ustava.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sada vas molim da samo kratko objasnite, u tački 91 kosovske optužnice piše, moraću da citiram celu tačku 91, jer je to brže nego da izvlačim pojedine delove, ima samo nekoliko redova. Kaže ovako: "Mada je Slobodan Milošević bio predsednik Srbije tokom ratova u Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, on je bez sumnje bio dominantna srpska politička figura", ali ne tražim vam to ... Sada odavde, odayde ide moje pitanje "i koji je vršio *de facto* kontrolu savezne Vlade, kao i republičke Vlade i bio je osoba sa kojom je međunarodna zajednica razgovarala o različitim planovima i dogovorima koji su se odnosili na ratove.". Sada, molim vas, kao *de facto* svedok, da li imate vi bilo kakvo saznanje o tome da je pod mojom kontrolom, kao predsednika Srbije, bila federalna Vlada? Ovde kaže "kontrolisao saveznu Vladu" i to, pazite, za vreme ratova u Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni. Dakle 1991. godine, do kraja 1991. godine, do decembra ko je bio predsednik federalne Vlade?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Bio je predsednik gospodin Ante Marković.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li sam ja imao bilo kakvu kontrolu nad Antom Marković? On je, inače i svedočio ovde.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nisu bile nikakve institucionalne ni ustavne mogućnosti za takvu kontrolu. I bilo bi neprirodno da ta instanca, federalna jedinica kotroliše federalnu instancu, to je sasvim naopako u federalnom uređenju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je ...

SUDIJA ROBINSON: Profesore, nešto ste propustili. Tvrdnja je da li je optuženi imao *de facto* kotrolu, što ne znači ustavnu ili institucionalnu kontrolu. Dakle, to ne znači nužno to. Pitanje da li je on, u stvari, *de facto* imao kontrolu nad saveznom Vladom. Ne bavimo se

sada ustavnim ovlašćenjima.

SVEDOK MARKOVIĆ: Ja sam razumeo i vi ste sasvim u pravu. Ja se, pošto je stvar *de facto*, moram pozvati na jednu činjenicu. Ne verujem da bi nad gospodinom Antom Markovićem, predsednik Slobodan Milošević mogao imati takvu kontrolu, s obzirom da njihovi odnosi nisu bili takvi da bi Ante Marković trpeo takvu kontrolu, a da gospodin Milošević takvu kontrolu nad njim vrši. Jednostavno interpersonalni odnosi ovo demantuju. To faktički nije bilo moguće. Uostalom, gospodin Ante Marković je svedočio pred ovim Sudom i tada se njegov stav mogao jasno razaznati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite, molim vas, kaže poslednji red, odgovorite mi na pitanje, kaže: "osoba sa kojom je međunarodna zajednica razgovarala o različitim planovima i dogovorima koji su se odnosili na ratove". Da li vam je išta poznato, dakle faktički vas pitam, nije uopšte bitno šta je, da objašnjavate ustavnu materiju, ustavnu materiju ste dovoljno objašnjavali, šta sam ja, kako sam ja i u kom svojstvu učestvovao u tim raznim međunarodnim mirovnim procesima?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa vi ste, u tom svojstvu vi ste učestvovali u svojstvu, verovatno predsednika Republike Srbije. A kada je, ako se misli na konkretne međunarodne kontakte, onda po odluci savezne Vlade, kao što je bio slučaj vezi sa Dejtonskim sporazumom (Dayton Accord). Jedno je bilo vidljivo iz sredstava informisanja, odnosno iz štampe iz televizije, da su predstavnici međunarodne zajednice ostvarivali kontakt sa vama. Da su oni dolazili kod vas i obavljali razgovore, političke, sa vama. To je bilo u to vreme sasvim transparentno, je li, vidljivo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Moram da požurim, izgleda da neću stići da sve prođem, ali šta mogu. U vezi sa pitanjem gospodina Bonomija, mislim da je ostalo nejasno. Radilo se o jeziku i pravima koje se vezuju za jezik. Recite mi prvo da li albanski jezik može da se piše ćirilicom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa ne. Upravo ja sam to hteo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas što kraće.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne može da se piše ćirilicom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A onda, molim vas, odgovorite mi na pitanje ... Dakle ne može da se piše ćirilicom. Da li odredba u vezi sa ćirilicom i latinicom ima ikakve veze sa položajem ili pravima Albanaca?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nikakve veze nema. Ona se odnosi samo na onog ko govori srpski jezik, a albanski jezik se ne može pisati ćiriličnim pismom. To bi bilo kao da arapski jezik pišete latiničnim pismom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, recite mi, samo kratko, u vezi sa zakonom o univerzitetu gde je pominjano, sad da ne tražim po ovom glomaznom dokumentu koji je dao gospodin Najs, tačno gde se to nalazi, mada mogu. Pomenuto je da se osniva odeljenje ako ima 30 studenata. Da li to na bilo kakav način ugrožava prava Albanaca kao većinskog stanovništva na tom području?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ni na koji način. I danas sam to pitanje dobio. Ne može, jer Albanci čine ogromnu većinu na Kosovu i Metohiji. Ovo bi upravo bila zaštita odredba za Srbe i druge etničke grupe na Kosovu i Metohiji, nikako za Albance. Albanci, *via facti* činjenicom da su u 90 procenata to stanovništvo, oni ne potpadaju pod ovu odredbu, samo manjine potpadaju pod ovu odredbu. Odkud su Albanci manjina na Kosovu? Oni su ogromna većina na Kosovu. To sam danas već imao prilike da odgovorim gospodinu Najsu. To se ni na koji način ne odnosi na Albance.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, objasnite samo još onu odredbu o kojoj se govori u drugom zakonu, o zabrani prometa nepokretnosti. Da li u zakonu jasno stoji da se nastoji, da se spreči

promet nepokretnosti, ako je do prometa došlo na osnovu pritiska, na osnovu pritiska za iseljavanje?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Upravo je taj smisao, *ratio* donošenja tog zakona je bio to. Dakle da se spreči, da se spreči putem te mere nasilne prodaje nepokretnosti, da se spreči promena etničke strukture na Kosovu i Metohiji. Jer deviza kosmetskih Abanaca je bila "Kosovo nije Srbija, ako na Kosovu nema Srba", a Srba neće biti kad otuđe svoje nepokretnosti i kada odu sa Kosova i Metohije. Onda su bukvalno sve nepokretnosti albanske, u rukama Albanaca.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, profesore Markoviću, iako ste vi ustavni pravnik, a ne pravnik iz oblasti građanskog, stvarnog prava, da li vam je kao pravniku poznato da, inače, ugovori, obligacioni odnosi, kupo-prodajni ugovori da budem najkonkretniji, zaključeni pod pritiskom, u stvari se oglašavaju nevažećem, ako se ustanovi da su zaključeni pod pritiskom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Jeste, to je takav oblik manjkavosti ugovora koji za sobom povlači sankciju nevažnosti ugovora. Ugovori pod pritiskom, pod prinudom, nisu stvarni izraz volje saugovorača i takvi se ugovori poništavaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – ODGOVOR: Recite mi, pošto moram da veoma požurim ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, evo podsećaju me da ne bi trebalo da i danas dobijem packe zbog produženja. Još jedno pitanje, a onda gospodin Najs može da se pozabavi dokaznim predmetima.

TUŽILAC NAJS: Možda je bolje da se time pozabavimo sutra ujutro, ukoliko Pretresno veće odobri, naravno. Ja mogu to i sada, ali ne želim da oduzmem vreme optuženom.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo kratko da pređemo preko par pitanja. Gospodin Najs vam je citirao neki članak koji je pomeno neki amalgam vlasti predsednika republike, partije i tako dalje. Ja vam postavljam jedno faktičko pitanje, setićete se toga šta vas je pitao. Da li je Socijalistička partija u ovom periodu, izuzimam 1991. i 1992. godinu, ikada imala većinu u Parlamentu, bilo saveznom, bilo republičkom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Mislite na apsolutnu većinu?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, da. Većinu takvu da može da donese zakon ili neku odluku, bez učešća drugih stranaka?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Ona je takvu većinu imala samo u periodu od kraja 1990. do kraja 1992. godine. Tada je imala apsolutnu većinu, a od onda nastupa period koalicionih Vlada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Pošto ste objašnjavali, spominjanjem datuma, jer je gospodin Najs par puta naglašavao hronologiju i govorio da je "balvan revolucija" bila prvo nasilje, vi ste govorili o secesiji Slovenije, posle Hrvatske u najavi. Da li je "balvan revolucija" za koju vi znate bio uzor ili posledica nasilja koje je sprovedeno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: "Balvan revolucija" je upravo bila posledica nasilja i posledica nastojanja da se Hrvatska izdvoji iz Jugoslavije, da istupi iz Jugoslavije i da se konstituiše kao nezavisna država, ali prethodni sukob je ...

TUŽILAC NAJS: Ovo je čisto sugestivno pitanje i to vezano za temu koja je veoma važna. Naravno, nakon svega toga šta se desilo je opravdano. Ipak, to neće imati nikavog uticaja na pravni okvir, jer sve šta se desilo kasnije se opravdava prvim nasiljem. Mislim da je pitanje bilo vrlo sugestivno.

SUDIJA ROBINSON: Da, morate da preformulišete pitanje, gospo-

dine Miloševiću i neka to bude zadnje pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Pa ja ne mogu samo jedno pitanje još da postavim. Professore Markoviću, gospodin Najs je rekao da je Bosna prihvatila predlog Evropske unije i poziv Evropske unije za nezavisnost. Recite mi šta je po Ustavu Bosne i Hercegovine i prethodnom i važećem u to vreme, ko su bili konstitutivni narodi Bosne i Hercegovine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Konstitutivni narodi Bosni i Hercegovine, ja sam taj član već čitao ovde, tri je takvih naroda bilo: to su Muslimani, to su Srbi i to su Hrvati. Oni su imali status konstitutivnog naroda u Bosni i Hercegovini. I sukob je bio kada je 29. februara, odnosno 1. marta raspisan građanski referendum koji sve stanovništvo Bosne i Hercegovine tretira kao etnički homogeno, kao etnički istovetno, a ne kao etnički podeljeno u tri nacije, konstitutivne nacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li je bilo moguće doneti bilo kakvu legalnu odluku ovakvog tipa, čak i da zanemarimo ustave Jugoslavije? Da li je bilo moguće doneti odluku bez pristanka sva tri konstitutivna naroda?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Takvu odluku izričito je odredba amandmana, ne znam napamet, nemam ovde, Ustava Bosne i Hercegovine. U tim pitanjima je bila potrebna saglasnost sva tri konstitutivna naroda. U takvim pitanjima nema preglasavanja i to je izričita odredba amandmana na Ustav Bosne i Hercegovine koji je sastavni deo Ustava Bosne i Hercegovine

SUDIJA ROBINSON: Poslednje pitanje, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Moram onda mnogo da preskočim, ali nije bitno.

SUDIJA ROBINSON: Moraćete. Poslednje pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, gospodin Najs, stavljajući vam na uvid članak profesora Samardžića, naveo kako taj autor ne spada u krug prijatelja ovog Suda, citiram ono šta je rekao gospodin Najs "jer nije na strani ljudi koji su osnovali ovaj Sud, pošto kritikuje NATO agresiju". Da li proističe iz tvrdnje gospodina Najsa da ovaj Sud upravo i služi da opravda ilegalnu agresiju NATO, što ja i tvrdim?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, iz njegovog pitanja ...

prevodioci: Tužilac nije uključio mikrofon.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs,

TUŽILAC NAJS: Ovo pitanje ne bi trebalo da bude postavljeno ...

prevodioci: Tužilac nije uključio mikrofon.

SUDIJA ROBINSON: Moramo da završimo. Gospodine Miloševiću, hvala vam. Kao što sam rekao, moramo da završimo. Evo, već smo prešli pet, šest minuta od dozvoljenog vremena. Hteo bih da se zahvalim profesoru što je svedočio pred Sudom. Ovim ste završili sa svojim svedočenjem. Završavamo sa radom i Nastavljamo sutra u 9.00, kada ćemo se prvo pozabaviti dokaznim predmetima koji treba da se uvrste. Završavamo sa raspravom.